

Dobrotvorni koncerti Hrvatskoga glazbenoga kluba „Lisinski” – glazbeni repertoar kao odraz promjena političkoga raspoloženja*

VIJOLETA HERMAN KAURIĆ

Hrvatski institut za povijest

Zagreb, Hrvatska

vherman@isp.hr

Dobrotvorni koncerti izvođeni su podjednako tijekom svih godina Prvoga svjetskog rata, ali s različitim svrhom. Cilj im je bio zadovoljiti glazbeni ukus što šire publike, da bi organizatori ostvarili što veće prihode, i zbog toga ih smatram izvrsnim izvorom za analizu glazbenoga repertoara. Tijekom rata mijenjalo se političko raspoloženje u kojem su održavani koncerti, pa je odabir glazbe postao odraz upravo tih promjena izazvanih ratom. Kao ogledni primjer odabrani su koncerti Hrvatskoga glazbenoga kluba „Lisinski” naprosto zato što je to društvo jedno od rijetkih s cjelovito sačuvanim programom svih koncerata iz toga razdoblja.

Ključne riječi: Prvi svjetski rat; dobrotvornost; Hrvatski glazbeni klub „Lisinski”; koncerti

Uvod

Za vrijeme Prvoga svjetskog rata u Zagrebu je bujao društveni život mnogo intenzivnije nego u mirnodopskim uvjetima, što se u prvi trenutak čini teško mogućim. Prijeratni društveni život odvijao se u malobrojnim kulturnim institucijama poput Kraljevskoga zemaljskoga hrvatskoga kazališta (dalje: Zemaljsko kazalište) i Hrvatskoga zemaljskoga glazbenog zavoda (dalje: Glazbeni zavod), u relativno uskom krugu ljudi okupljenih oko brojnih građanskih društava (pjevačkih, sportskih, kulturnih, dobrotvornih i drugih) koji su održavali priredbe u privatnim kućama ili u relativno malim prostorima mnogobrojnih ugostiteljskih objekata (kavane, gostionice i krčme). Okupljanja su uglavnom odražavala jasne granice društvene stratifikacije i interakcije su bile rijetke.¹ Silom ratnih prilika mnoge su se stvari promijenile, okuplja-

---

* Ovaj rad financiran je iz znanstvenoga projekta Hrvatskoga katoličkoga sveučilišta „Humanitarni rad na području hrvatskih zemalja u ratnim okolnostima 20. stoljeća”, HKS-2018-8 (voditelj: izv. prof. dr. sc. Mario Kevo).

nja su postala učestalija i masovnija, na istom mjestu okupljaju se različiti slojevi, a jedna od najizraženijih promjena jest povećanje udjela žena u svim segmentima društvenoga života, uključujući organizaciju, izvedbu i pasivno sudjelovanje. O koliko je velikoj promjeni riječ za sada se može tek paušalno nagađati jer u hrvatskoj historiografiji trenutačno ne postoje temeljne studije toga segmenta društvene povijesti druge polovine XIX. stoljeća, prvoga desetljeća XX. stoljeća ni razdoblja Prvoga svjetskog rata.

Redarstvene mjere ustanovljene 1912. naizgled su posve zatirale društveni život, a objavljene su u javnim glasilima dan uoči službene objave rata Kraljevini Srbiji.² Među njima se najčešće ističu uvođenje cenzure, proširenje ovlasti domobranskoga kaznenog sudstva na građanske osobe te proglašenje prijekoga suda na cjelokupnome području kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije. Prema tim odredbama, civili su mogli odgovarati pred vojnim sudom za teške zločine poput pobune, bjegunstva ili uhođenja, ali i uvrede Njegova c. i kr. Veličanstva te remećenje javnoga reda i mira.³ Prvih dana rata bio je zabranjen rad svih građanskih društava izuzev Društva Crvenoga križa,⁴ zabranjeno je okupljanje građana na javnim mjestima te je uveden redarstveni sat nakon 20 sati. Ograničen je rad trgovinama i svim vrstama ugostiteljskih objekata, koji bez iznimke nisu smjeli započeti s radom prije 6 sati, a navečer su morali zatvoriti u točno propisano vrijeme ovisno o vrsti objekta. Tako su rakijašnice i kavotočja smjeli raditi do 18 sati, krčme do 20, gostionice do 22, a kavane do 23 sata.⁵

Za sada nije poznato je li bilo samovoljnih odstupanja od toga pravila, no može se pretpostaviti da nije s obzirom na težinu potencijalne kazne koja je mogla zadesiti prekršitelja. Od navedenih pravila moglo se odstupiti isključivo uz dozvolu redarstvenih oblasti, i to u posebnim prigodama kakve su bile dobrotvorne priredbe.

Prve ratne godine održano je malo dobrotvornih priredbi uopće, a one koje su održane organizirala su uglavnom državna tijela i institucije jer su sve

¹ O tome više vidi: IVELJIĆ, *Očevi i sinovi*, 334-363; GOLDSTEIN, GOLDSTEIN, *Povijest grada Zagreba*, 370-388. O ugostiteljskim objektima općenito vidi: SABOTIĆ, *Stare zagrebačke kavane i krčme*.

² „Iznimne mjere za slučaj rata”, *Narodne novine* (Zagreb), sv. 80, br. 170, 27. 7. 1914.

³ „Naredba bana kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije od 27. srpnja 1914. broj 4241/Pr...”, *Narodne novine*, sv. 80, br. 170, 27. 7. 1914.; „Prilog k naredbi kr. ug. ministarstva br. 5491 M. E”, *Narodne novine*, sv. 80, br. 170, 27. 7. 1914.

⁴ O tome više vidi u: HERMAN KAURIĆ, „Koliko je društava djelovalo u Zagrebu”, 434-437.

⁵ „Naredba bana kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije od 27. srpnja 1914. broj 4235/Pr...”, *Narodne novine*, sv. 80, br. 170, 27. 7. 1914.; „Naredba bana kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije od 27. srpnja 1914. broj 4237/Pr...”, *Narodne novine*, sv. 80, br. 170, 27. 7. 1914.; „Naredba bana kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije od 27. srpnja 1914. broj 4232/Pr...”, *Narodne novine*, sv. 80, br. 170, 27. 7. 1914.; „Naredba bana kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije od 27. srpnja 1914. broj 4295/Pr...”, *Narodne novine*, sv. 80, br. 170, 27. 7. 1914.; „Naredba bana kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije od 27. srpnja 1914. broj 4221/Pr...”, *Narodne novine*, sv. 80, br. 170, 27. 7. 1914.

ostale organizacije i pojedinci bili u iščekivanju skoroga završetka rata. No, gruba ratna stvarnost ubrzo je rasplinula iluzije o kratkoći i uspješnosti ratovanja, a od cijeloga se društva očekivalo da upre svim raspoloživim snagama, i novčanim sredstvima, da bi pomoglo vojnicima na ratištima, ranjenicima u bolnicama, brojnoj siročadi te još brojnijoj sirotinji, koja je odlaskom hranitelja u rat ostala bez osnovnih sredstava za život.

Koncertne priredbe različitih vrsta (nazivane primjerice simfonijski koncerti, koncerti s čajankom, „monstre koncerti”) bile su uvjerljivo najbrojnija dobrotvorna društvena događanja organizirana u Zagrebu tijekom Prvoga svjetskog rata (ukupno ih je bilo 287), što čini nešto više od trećine (34,66 %) svih dobrotvornih priredbi, kojih je u Zagrebu bilo najmanje 828.⁶ Vrlo vjerojatno bilo ih je još i više jer se može pretpostaviti da nisu sva događanja ostala zabilježena u dnevnom tisku, posebice ne zadnjih godina rata, kada je vladala nestašica papira, pa su novine bile svedene na nekoliko listova papira. Organizatori priredbi dobrotvornoga karaktera bila su razna građanska društva i cilj im je bio prikupiti što više novčanih sredstava, po mogućnosti od što više ljudi iz različitih slojeva, jer se neprestano promicalo shvaćanje da je i najmanji novčani doprinos dobar i jednako vrijedan jer pridonosi ostvarenju zajedničkoga cilja. Koliko su priredbe bile financijski dostatne za podmirivanje svakodneвно rastućih potreba posve je drugo pitanje. Koncerti su priređivani svih ratnih godina, a raspon izvedenih djela bio je od promonarhističkih skladbi prigodno napisanih početkom rata, preko skladbi skladatelja iz slavenskih zemalja u sklopu Austro-Ugarske Monarhije, pa sve do srbijanskih autora izvedenih 1918. godine. Naravno, djela hrvatskih autora stalno su bila na repertoaru, i to u vidu glazbenih klasika ili relativno nepoznatih suvremenih mladih skladatelja.

S obzirom na brojnost i raznovrsnost izvedbi smatram da je glazbeni repertoar izvrstan odraz promjene političkoga raspoloženja tijekom rata jer su naznake promjene državnoga okvira bile vidljive u sferi kulture prije njegova formalnoga političkog ostvarenja. Taj pomak uočljiviji je promatranjem svih koncertnih izvedbi, ali kako je na svakom koncertu izvedeno između 15 i 20 djela, dolazi se do teško savladiva obima. Dodatni je problem što nisu sačuvani koncertni programi svih priredbi niti su oni sačuvani jednako iscrpno sastavljeni. Stoga sam odlučila izdvojiti kao ogledni primjer dobrotvorne koncerte Hrvatskoga glazbenoga kluba (HGK) „Lisinski”,⁷ čiji je program za sve ratne godine sačuvan u cijelosti u Državnom arhivu u Zagrebu, za razliku od drugih pjevačkih društava toga doba. Dodatni razlog za odabir HGK-a „Li-

⁶ Do ovih sam brojeva došla proučavajući arhivsko i novinsko gradivo za izradu doktorske disertacije. O tome opširnije vidi: HERMAN KAURIĆ, *Za naše junake...*, 255-266.

⁷ Hrvatski glazbeni klub „Lisinski” osnovala je 16. srpnja 1910. nekolicina nezadovoljnih članova Hrvatskoga pjevačkog društva „Kolo” i pod tim je imenom postojao do 1919., kada je promijenio ime u Hrvatsko pjevačko društvo „Lisinski” (TOMAŠEK, „Lisinski, hrvatsko pjevačko društvo”, 463). U ovom radu korišten je naziv društva kakav je bio u istraživanom razdoblju, a ne suvremena inačica koja se nalazi u vodiču po arhivskom gradivu (<http://www.daz.hr/vodic/site/article/hr-dazg-799-hrvatsko-pjevacko-drustvo-lisinski>).

sinski” jest činjenica da je on smatran jednim od najboljih pjevačkih društava u Hrvatskoj, da je bio posvećen očuvanju nacionalne glazbe, a opet u skladu s europskim glazbenim strujanjima. Prema tradicionalnome poimanju onodobnih teoretičara glazbe, glazbeni repertoar pjevačkoga društva trebao se sastojati isključivo od domaćih lirskih i herojskih pjesama, s čime se osnivači „Lisinskoga” nisu slagali i zbog čega su se razišli s vodstvom Hrvatskoga pjevačkog društva „Kolo”. Novo pjevačko društvo posvetilo se izvođenju domaćih i stranih autora u rasponu od klasičnih djela do najmodernijih skladbi na visokoj umjetničkoj razini, pa je njihov glazbeni program smatran prilično revolucionarnim za ono doba.⁸

Dobrotvorni su koncerti trebali zadovoljiti ukus najšire publike jer je o privlačnosti programa, među ostalim, ovisila izdašnost gostiju u donacijama, pa se program svakoga koncerta slagao vrlo pomno, a koncerti su najavljivani po nekoliko tjedana unaprijed. Pritom je organizatorima bilo vrlo važno što je o koncertima „Lisinskoga” iscrpno izvještavalo zagrebačko novinstvo.⁹ Za razliku od toga, dobar dio koncerata ostalih organizatora nije imao tako dobru logističku potporu, pa je to vjerojatno jedan od razloga zašto nisu ostali zabilježeni u tisku.

O dobrotvornim koncertima „Lisinskoga”

Hrvatski glazbeni klub „Lisinski” uputio je 9. siječnja 1915. molbu Predsjedništvu Zemaljske vlade za izdavanje dozvole za nastavak rada društva. U molbi su se obvezali održavati koncerte i priredbe u korist patriotskih ciljeva, a posebice za podupiranje obitelji mobiliziranih vojnika.¹⁰ Dozvolu su dobili mjesec dana poslije (4. veljače).¹¹ Za svaki koncert trebali su tražiti zasebno odobrenje redarstva, a od svake priredbe odvojiti minimalni prihod u korist mobiliziranih. O kolikoj je svoti riječ nije navedeno, čak ni okvirno.¹² U literaturi se može naći da je HGK bio vrlo aktivan do izbijanja rata te da je 1914. privremeno prestao s radom zbog mobilizacije članova. Kao prvi poslijeratni

⁸ TOMAŠEK, „Lisinski, hrvatsko pjevačko društvo”, 463; JOANELLI, „Iz povijesti Društva”.

⁹ Svaka vijest o djelatnosti HGK-a „Lisinski” pomno se izrezivala iz novina te slagala u veliki album (HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, sign. 16, Album „Lisinski” I 1910.-1920. /dalje: HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I/).

¹⁰ HR-HDA-78-PRZV, sv. 6-22, k. br. 4.232/1914., Molba uprave društva od 9. 1. 1915. bez broja.

¹¹ Zanimljivo je da u izvještaju s jedine ratne skupštine, održane 11. listopada 1917., stoji da im je bilo „skoro dvije godine radi rata zabranjeno djelovanje” (HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Hrvatski glazbeni klub ‘Lisinski’”, *Novosti* od 13. 10. 1917.), što nije točno. Formalna zabrana rada u stvarnosti je trajala nešto više od pet mjeseci tijekom dvije kalendarske godine, ali je zabrana održavanja skupština ostala do pretkraj 1917., što bi bilo nešto više od tri godine. Zbog toga nije posve jasno na što su sudionici skupštine točno mislili.

¹² HERMAN KAURIĆ, „Koliko je društava djelovalo u Zagrebu”, 454.

nastup navedeno je gostovanje u Beču 1918. godine.¹³ O ostalome nema ni spomena, pa se stječe dojam potpune neaktivnosti svih ratnih godina. Novija istraživanja pretočena u ovaj rad pokazuju drugačiju sliku.

Tijekom istraživanoga razdoblja HGK „Lisinski” održao je ukupno 17 koncerata različitoga karaktera, od kojih je devet imalo isključivo ratnu dobrotvornu svrhu. Jedan od preostalih koncerata, koji je uzgred imao i dobrotvornu svrhu, služio je prije svega promicanju mladih hrvatskih skladatelja i održan je 1. travnja 1916. u Glazbenom zavodu u sklopu Hrvatskoga proljetnog salona, gdje su se prvi put javno promovirali hrvatski slikari i kipari mlađe generacije. S obzirom na to da su taj koncert već suvremenici smatrali prekretnicom u povijesti hrvatske glazbe,¹⁴ trebalo bi glazbenom dijelu cijele manifestacije posvetiti dužnu pozornost kakva je pridana slikarskom i kiparskom dijelu.¹⁵ Unatoč različitim mišljenjima suvremenika, Proljetni salon bio je prekretnica u umjetničkom životu Zagreba jer su nakon toga uslijedile samostalne izložbe slikara i kipara te koncerti skladatelja, pojedinačno ili u manjim grupama, posebice nakon rata. Tako na koncertu HGK-a „Lisinski” više nije bilo pitanje što mogu mladi skladatelji, nego je li „Lisinski” sposoban izvesti njihove skladbe. Pjevački zborovi izveli su program toliko dobro da su glazbeni kritičari smatrali da si je tim koncertom voditelj „Lisinskoga” prof. Fran Lhotka¹⁶ priskrbio trajno mjesto u povijesti hrvatske glazbe.¹⁷

Sigurno je da su pripreme za tako važan koncert obilježile prvo tromjesečje 1916., ali čini se da je pojačana mobilizacija toliko smanjila broj članova kluba da je postalo teško izvedivo održavati koncerte temeljene pretežno na

¹³ JOANELLI, „Iz povijesti Društva”.

¹⁴ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Hrvatski glazbeni klub ‘Lisinski’”, *Novosti* od 13. 10. 1917.; „Hrvatski Proljetni Salon”, *Narodne novine*, sv. 82, br. 46, 26. 2. 1916.; „Izložba Hrvatskog Proljetnog Salona...”, *Narodne novine*, sv. 82, br. 52, 4. 3. 1916.; „Hrvatski Proljetni Salon”, *Narodne novine*, sv. 82, br. 59, 13. 3. 1916.; „Hrvatski Proljetni Salon”, *Jutarnji list* (Zagreb), sv. 5, br. 1427, 12. 3. 1916.; „Izložba mladih umjetnika”, *Narodne novine*, sv. 82, br. 70, 27. 3. 1916.

¹⁵ O slikarskom i kiparskom dijelu prvoga „Hrvatskoga Proljetnog Salona” opširnije vidi u: PRELOG, „Prilog poznavanju geneze *Proljetnog salona*”, 255-263; GAGRO, „Painting of ‘proljetni salon’ 1916-1928”, 166-173; VUKOVIĆ, *Proljetni salon 1916. – 1928.*, 8-11.

¹⁶ Fran (František) Lhotka (Mladá Vožice, Češka, 25. 12. 1883. – Zagreb, 26. 1. 1962.), skladatelj, glazbeni pedagog i dirigent. Na Konzervatoriju u Pragu završio je studij kompozicije i roga, pa je bio profesor na Konzervatoriju u Jekaterinoslavu (1908./1909.), a potom je došao u Zagreb. Najprije je bio kornist i korepetitor u Operi Zemaljskoga kazališta, a od 1910. do 1961. profesor u školi Glazbenoga zavoda, poslije Muzičkoj akademiji, gdje predaje rog, trublju, trombone, nauku o sazvučju i povijest glazbe. Pisao je različite glazbene forme, a najpoznatije mu je djelo balet *Đavo* u selu (1934.) (KOVAČEVIĆ, „Lhotka, Fran”, 450-451; AJANOVIĆ-MALINAR, „Lhotka, Fran /František/”).

¹⁷ „Veliki koncert hrv. glazb. kluba ‘Lisinski’”, *Narodne novine*, sv. 82, br. 67, 22. 3. 1916.; „Koncert kluba ‘Lisinski’ u korist ‘Prehrane’”, *Narodne novine*, sv. 82, br. 71, 28. 3. 1916.; „Koncert ‘Lisinski’”, *Narodne novine*, sv. 82, br. 73, 30. 3. 1916.; „Za koncert mladih hrvatskih skladatelja...”, *Narodne novine*, sv. 82, br. 74, 31. 3. 1916.; Nehajev, „Koncert Lisinskoga”, *Narodne novine*, sv. 82, br. 76, 3. 4. 1916.; „Prigodom reprize ‘Lisinskoga’ koncerta mladih hrv. skladatelja”, *Narodne novine*, sv. 82, br. 82, 10. 4. 1916.

vokalnim izvedbama muškoga zbora. Stoga su preostale dobrotvorne koncerte odradili ženski i mješoviti zbor, uz više orkestralnih izvedbi. Zanimljivo je da se ženski zbor kluba „Lisinski” do tada nije spominjao, pa je moguće da ga nije ni bilo. Čini se da je prof. Lhotka te godine potpuno preuzeo umjetničko vodstvo jer se više ne spominje njihov prijašnji voditelj Viktor Benković¹⁸. Iz jednoga kratkoga novinskog zapisa proizlazi da je i on bio mobiliziran te je odradivao ratni staž u Rijeci.¹⁹

Iduće godine HGK „Lisinski” održao je u Varaždinu 22. srpnja 1917. koncert čija je jedina svrha bila da se ne zaboravi na Međimurje²⁰, barem se tako čini.²¹ Tijekom 1918. održao je šest koncerata po Hrvatskoj²² u korist Zaklade za podignuće spomenika Vatroslavu Lisinskom²³, što nije ratna dobrotvorna svrha, stoga nisu predmet ovoga rada. Međutim, ti su koncerti poslužili kao priprema za „Veliki vokalni koncert jugoslavenskih skladatelja” održan u Beču 5. listopada 1918., koji je na njemačkom bio oglašavan kao „Vokalkonzert südslavischer Nationalmusik”.²⁴ Zanimljiv naziv koncerta s obzirom na trenutak održavanja. Krajem toga mjeseca hrvatski Sabor prekinuo je državno-pravne veze s Austro-Ugarskom Monarhijom i osnovano je Narodno vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba, koje je uvelo Trojednu Kraljevinu u novu državnu zajednicu.

Godine 1915. HGK „Lisinski” održao je šest koncerata i svi su bili dobrotvorni. S obzirom na to da su redarstvene vlasti mogle opozvati dozvolu u bilo kojem trenutku ako su uočile odstupanje od propisanih odredbi, smatram da

¹⁸ Dr. Viktor Benković (Kašina, 8. 12. 1885. – Zagreb, 14. 11. 1947.), pjevač i dirigent. Osnovnu školu završio je u Kašini, a gimnaziju i studij na Pravnom fakultetu u Zagrebu, gdje je i doktorirao. Bio je gradski senator i predsjednik Suda dobrih ljudi pri Gradskom poglavarstvu u Zagrebu. Glasovir i flautu učio je u Glazbenoj školi Glazbenoga zavoda, teoretske glazbene predmete kod Franje Dugana st., a pjevanje kod profesorica Marije Kostrenčić i I. Arnold. Bio je član Hrvatskoga pjevačkog društva „Kolo”. Godinama je dirigirao u Hrvatskom obrtničkom radničkom društvu „Sloboda” u Zagrebu. Bio je suosnivač, prvi predsjednik i prvi dirigent Hrvatskoga pjevačkog društva „Lisinski” (ŠPRALJA, „Benković, Viktor”).

¹⁹ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Koncertna zabava dobrovoljačke časničke škole na Rijeci”, *Obzor* od 8. 4. 1916.

²⁰ Međimurje je u to vrijeme sastavni dio Ugarske i nije pod ingerencijom političkih tijela Trojedne Kraljevine.

²¹ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Koncert ‘Lisinskoga’ u Varaždinu”, *Novine* od 25. 7. 1917.; „Gradsko kazalište u Varaždinu”, *Novosti* od 27. 7. 1917.

²² Prvi koncert održan je u Zagrebu 6. veljače, a potom 24. travnja. Gotovo istovjetan program izveden je potom u Karlovcu (8. lipnja), Varaždinu (7. srpnja), Sv. Ivanu Zelini (21. srpnja) i Sisku (24. kolovoza) (HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I).

²³ Vatroslav Lisinski (Zagreb, 8. 7. 1819. – Zagreb, 31. 5. 1854.), hrvatski skladatelj. Skladao je ukupno 145 skladbi u jedanaest godina skladateljske djelatnosti i smatra ga se utemeljiteljem moderne hrvatske opere, solo pjesme, zbarske i orkestralne glazbe (ANDREIS, „Lisinski, Vatroslav”, 463-465; KOS, „Lisinski, Vatroslav”).

²⁴ Taj koncert pripreman je s velikom pomnjom, a o pripremanima su sustavno izvještavale zagrebačke novine. Izvještaj s koncerta objavile su umalo sve lokalne novine i nekoliko glasila iz ostalih dijelova Monarhije, što je sve sačuvano u arhivi društva. Vidi: HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I.

se društvima nije isplatilo kršiti postojeća pravila jer se ionako mnogo toga moglo podvesti pod krilaticu ratne pripomoći.

Prihod prvoga koncerta, održanog 13. veljače 1915. u Glazbenome zavodu, išao je u korist „Hrvatskih ratnika i njihovih obitelji” (podcrtala V. H. K.),²⁵ što je naišlo na svesrdno odobravanje javnosti. Međutim, organizatori su najavljivali da će nakon prvoga dijela koncerta uslijediti šaljivi dio, veselica i ples, što se nije sviđjelo dijelu javnosti. Pojedinci su smatrali da koncert treba prirediti tako „da se ratom unesrećene i ožalošćene ne vrijedja plešući, veseleći se i pjevajući za punim stolom u njihovu korist”, a to se, među ostalim, moglo postići tako da se okupljenima prije koncerta održi kratki uvodni govor o ozbiljnosti trenutka u kojemu se nalaze i još ozbiljnijim vremenima koja predstoje.²⁶

Organizatori koncerta, pretpostavljam sam klub „Lisinski” jer nije izriječno navedeno, nisu odstupili od zamišljenoga programa podijeljenog u dva dijela, prvoga više umjetničkoga, a drugoga zabavnog, ali su se okupljeni po završetku koncerta umjesto uz ples družili uz prigodnu prodaju hladnih jela i pića te cigareta. Pozornica je bila ukrašena zelenilom i poprsjem kralja Franje Josipa I., a uvod u koncert bilo je pjevanje himni *Kraljevka* i *Lijepa naša*, koje je publika saslušala stojeći. Uslijedio je prvi dio programa u izvođenju mobilizacijom prorijeđena muškoga zbora od samo 16 članova pod ravnanjem Frana Lhotke. Izdašno su im pomagali bivši i ondašnji solisti Zemaljskoga kazališta Paula Trauttner-Kramer²⁷, Irma Pollak²⁸, Ernesto vitez Cammarota²⁹ i

²⁵ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Koncertna zabava ‘Lisinskoga’”, *Narodne novine* od 15. 2. 1915.

²⁶ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Dobra nakana, ali nezgodna provedba”, *Hrvatski pokret* od 10. 2. 1915.

²⁷ Paula Trauttner-Kramer (Ruma, 28. 7. 1888. – Zagreb, 5. 9. 1976.), preudana Križaj, lirski sopran. Kratko je učila pjevanje u Glazbenom zavodu kod Leontije Brückl (1907./1908.), a 1910. angažirana je u Operi Zemaljskoga kazališta. Ubrzo se udaje za industrijalca Emila Kramera i povlači se sa scene, ali se vraća u rujnu 1914. i tada nastupa pod oba prezimena. Nastupala je i u prvoj hrvatskoj izvedbi Straussova *Kavalira s ružom* (1916.). Krajem sezone 1918./1919. s Josipom Križajem odlazi na jednosezonski angažman u Osijek, što se poklopilo s raspadom braka. Po povratku u Zagreb ima sve većih problema s glasom i odlazi u mirovinu 1927., ali je povremeno nastupala i nakon toga (KOVAČEVIĆ, „Križaj, Paula /rođ. Trauttner/”, 388; BARBIERI, „Paula Trauttner-Križaj”).

²⁸ Irma Pollak (Ljubljana, 11. 6. 1875. – Zagreb, 30. 11. 1931.), sopran. Prije dolaska u Zagreb nastupala je u Ljubljani i Beču. Od 1901. do 1921. nosila je naziv „kraljice zagrebačke operete”, a poslije je bila i dramska glumica. Bila je svestrana umjetnica, podjednako uvjerljiva kao operetna subreta, dramska glumica i interpret opernih likova lirskoga karaktera. Ostala je zapamćena po svojem temperamentu i izrazitom scenskom šarmu. Praizvela je brojne uloge na sceni Zemaljskoga kazališta (KOVAČEVIĆ, „Pollak, Irma”, 103; BARBIERI, „Irma Pollak”).

²⁹ Ernesto vitez Cammarota (Bari delle Puglie, Italija, 23. 12. 1861. – Zagreb, 28. 2. 1934.), tenor. Opernu karijeru započeo je u Italiji 1882. kao član brojnih ansambala, a zatim je došao u Zagreb. Od 1887. do 1924. bio je prvi operni tenor Zemaljskoga kazališta, gdje je ostvario niz zapaženih uloga, posebice u Verdijevim operama. Praizveo je Porina u istoimenoj operi V. Lisinskoga te nastupao kao solist u oratorijskim djelima. Bio je jedan od utemeljitelja HGK-a „Lisinski” (1910.) (KOVAČEVIĆ, „Cammarota, Ernesto”, 284; BARBIERI, „Ernesto Cammarota”).

dr. Viktor Benković, a izvođače su pratili prof. Dragutin Kaiser³⁰ i Hermann Gruss na glasoviru te orkestar zagrebačke 25. domobranske pješačke pukovnije na čelu s kapelnikom Ivanom Muhvićem³¹. Drugi dio programa u cijelosti su odradili članovi kazališne opere Ljerka Trauttner, Zvonimir Strmac³², Gjuro Prejac³³, Arnošt Grund³⁴, Tošo Lesić³⁵ i Stjepan pl. Bojničić³⁶. Poseban

³⁰ Prof. Dragutin (Karl) Kaiser (Beč, 20. 9. 1873. – Edlitz-Grimmenstein, Donja Austrija, 15. 6. 1915.), pijanist, dirigent, glazbeni pedagog i skladatelj. Godine 1896. došao je u Zagreb i ubrzo otvorio privatnu glazbenu školu. Istodobno je bio angažiran u Zemaljskome kazalištu kao dirigent i korepetitor. Bio je cijenjen kao koncertni pijanist i kao član komornih sastava. Često je bio pratilac vokalnih solista i gudača, pisao je rasprave i glazbene kritike, skladao orkestralna djela i baletnu glazbu. Kao glazbeni pedagog stekao je ugled odgajajući i glazbeni ukus svojih učenika, među kojima su bili Krešimir Baranović, Dora Pejačević i Miroslav Švarc (AJANOVIĆ-MALINAR, „Kaiser, Dragutin /Karl/“).

³¹ Ivan Muhvić (Rijeka, 30. 3. 1876. – Zagreb, 19. 4. 1942.), skladatelj i dirigent. Glazbu je učio u Glazbenoj školi Glazbenoga zavoda, a od 1901. djeluje u Zagrebu kao vojni kapelnik. S obzirom na to da je bio vrstan stručnjak za duhačku glazbu, predavao je od 1936. do 1941. instrumentaciju za duhačke orkestre na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Važnija su mu djela opere *Uskok* i *Zimska priča*, kantate *Gosti u Hrvata* i *Matija Gubec*, a iza njega su ostale brojne koračnice, pjesme, plesovi i spletovi narodnih melodija (KOVACEVIĆ, „Muhvić, Ivan“, 626; CINDRIĆ, *Hrvatsko narodno kazalište*, 506).

³² Zvonimir Strmac (Zagreb, 28. 7. 1888. – Dresden, 28. 9. 1915.), tenor. Privatno je učio glumu kod gosp. Antona, a pjevanje kod kontese Vojnović u Zagrebu. Počeo je nastupati 1908. kao dramski glumac u Zagrebu. Angažman u Zemaljskome kazalištu dobio je uz uvjet da se nastavi školovati u Beču, što je i učinio (1910./1911.). Bio je član Zemaljskoga kazališta od 1909. do 1915. i nastupao je u operetnim predstavama postavši ljubimac publike. Posljednji angažman bio mu je u operetnom kazalištu Residenztheater u Dresdenu, gdje je odigrao samo nekoliko predstava jer je iznenada obolio od upale pluća i tifusa. Preminuo je nakon desetak dana, što je izazvalo golemu tugu u Zagrebu (KOVACEVIĆ, „Strmac, Zvonimir“, 477; CINDRIĆ, *Hrvatsko narodno kazalište*, 625; „† Zvonimir Strmac“, *Jutarnji list*, sv. 4, br. 1265, 2. 10. 1915.).

³³ Gjuro Prejac (Desinić kraj Pregrade, 25. 11. 1870. – Zagreb, 19. 1. 1936.), pjevač, zborovođa, libretist, glumac i pisac. Bio je nastavnik u školi Glazbenoga zavoda te glumac i redatelj u Zemaljskome kazalištu (1908. – 1919.). Od 1910. predavao je mimiku, deklamaciju i glumu u školi Glazbenoga zavoda. Nekoliko desetljeća bio je glavni predstavnik vedroga glazbenoga kazališta u Hrvatskoj. Osim operete, koje su redom izvedene u Zemaljskome kazalištu, pisao je operne parodije, igrokaze s pjevanjem, komedije, himne, zborove i solo pjesme (CINDRIĆ, *Hrvatsko narodno kazalište*, 570; KOVACEVIĆ, „Prejac, Đuro“, 124).

³⁴ Arnošt Grund (Prag, 31. 1. 1866. – Zagreb, 2. 2. 1929.), glumac i redatelj. Prvom ulogom u Zemaljskome kazalištu 1895. osvojio je zagrebačku publiku svježom i spontanom komikom. Spajajući solidnu muzikalnost i vedar humor, postao je jedan od najatraktivnijih čimbenika operetnoga repertoara. Bio je majstor mimike i maske, pa je svoje znanje nosio mladim generacijama u glumačkoj školi. Režirao je veliki broj opereta i komedija, u kojima je većinom osobno igrao glavne uloge. Sastavljao je kuplete, koje je sam i izvodio, te su ostali zabilježeni na gramofonskim pločama (CINDRIĆ, *Hrvatsko narodno kazalište*, 340-341; ČAVKA, Redakcija, „Grund, Arnošt“).

³⁵ Tošo (Teodor) Lesić (Zagreb, 12. 9. 1866. – Zagreb, 28. 7. 1949.), bas i glumac. Muziku je učio privatno u Zagrebu i debitirao je 1884. u Zemaljskome kazalištu, gdje ostaje do 1938. nastupajući u opernim, operetnim i dramskim ulogama. Imao je izniman smisao za oblikovanje karakternih uloga, a istaknuo se i kao oratorijski pjevač (CINDRIĆ, *Hrvatsko narodno kazalište*, 456; BARBIERI, PINTAR, „Lesić, Tošo /Teodor/“).

³⁶ Stjepan pl. Bojničić (Zagreb, 6. 2. 1884. – Zagreb, 28. 2. 1927.), glumac. Studirao je filozofiju u Zagrebu i Beču, ali je napustio studij iz ljubavi prema kazalištu te je 1907. debitirao

gost večeri bio je tada već proslavljeni violončelist Juro Tkalčić,³⁷ o čijem su nastupu hvalospjeve pisale sve zagrebačke novine. Zabava je potrajala do dugo u noć i procijenjeno je da će biti financijski vrlo uspješna. Ugledni gosti iz političkoga i javnoga života, ali i oni manje ugledni, razišli su se vrlo zadovoljni dobrom zabavom; može se pretpostaviti da su bili zadovoljni i svi izvođači jer su objavljene kritike bile vrlo blage i odnosile su se samo na pojedine dijelove izvedbi.³⁸

Kao ilustraciju vremena i onovremenih glazbenih kritika navest ću samo neke od njih. Tako je omiljeni tenor Ernesto vitez Cammarota pohvaljen za izvedbu pjesme Vilka Novaka³⁹ *Gorski kraj* zbog svježine glasa nerazmjerne njegovim godinama, imao ih je 54, ali je pritom imao „neuspjelu vokalizaciju”. Paula Trauttner-Kramer dodala je izvodeći pjesmu *Domovini* Ivana pl. Zajca⁴⁰ „aberaciju za jednu sekundu na koncu ove pjesme”, koju kritičar „ne drži ukusnom”.⁴¹ Sve izvedbe zbora uglavnom su hvaljene, a jedino je izvjesnome Mp.-u⁴² zasmetalo što su izvodeći *Skuhala sam večericu* neumjesno prekidali tekst te on kaže: „Mumljanje uzeti za podlogu obrade hrvatske na-

---

u Zemaljskome kazalištu. Bio je inteligentan komičar, koji je osvajao prirodnom dobrodušnošću i prirodnim humorom. Na početku karijere glumio je u operetama i parodijama. Kao dugogodišnji predsjednik Udruženja glumaca mnogo je pridonio poboljšanju socijalnoga položaja kazališnih umjetnika (CINDRIĆ, *Hrvatsko narodno kazalište*, 204-205; MRDULJAŠ, „Bojničić, Stjepan”).

³⁷ Juro Tkalčić (Zagreb, 13. 2. 1877. – Zagreb, 15. 12. 1957.), violončelist i skladatelj. Studij je završio u Zagrebu, ali je od 1895. nastupao širom Europe uzdržavajući se sviranjem u raznim orkestrima i komornim sastavima. Od 1900. živio je u Parizu, ali se 1914. vratio u Zagreb, gdje je koncertirao kao solist i komorni glazbenik, a 1920. postao je profesor na Konzervatoriju. Od 1927. do 1941. predavao je u Beogradu, pa je živio u Dubrovniku, a od 1945. ponovo je u Zagrebu. Bio je poznat kao tehnički virtuoz, a ujedno je skladao za gudaće instrumente (KOVACHEVIĆ, „Tkalčić, Juro”, 581).

³⁸ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Koncerat ‘Lisinskog’”, *Obzor* od 14. veljače 1915.; „Koncertna zabava ‘Lisinskoga’”, *Narodne novine* od 15. veljače 1915.; es, „Konzertunterhaltung des ‘Lisinski’”, *Agramer Tagblatt* od 15. veljače 1915.; „Koncertna zabava kluba ‘Lisinski’”, *Hrvatski pokret* od 15. veljače 1915.; gh, „Koncerat ‘Lisinskoga’”, *Novosti* od 15. veljače 1915.; Mp., „‘Lisinskijev’ koncerat”, *Novine* od 16. 2. 1915.

³⁹ Vilko Novak (Varaždin, 15. 2. 1865. – Zagreb, 16. 5. 1918.), skladatelj i glazbeni pedagog. Glazbu je učio u Zagrebu. Bio je učitelj pjevanja i profesor na Učiteljskoj školi, predavao je zbrsko pjevanje, teoriju i povijest glazbe u školi Glazbenoga zavoda (1895. – 1909.) i bio dirigent pjevačkoga društva „Kolo” (1903. – 1910.). Skladao je vokalnu i vokalno-instrumentalnu glazbu (zborove, mise, operu *Proljetna bura* i drugo), a istaknuo se kao skladatelj budnica u razdoblju ilirizma (KOVACHEVIĆ, „Novak, Vilko”, 697).

⁴⁰ Ivan pl. Zajc (Rijeka, 3. 8. 1832. – Zagreb, 16. 12. 1914.), skladatelj, dirigent i glazbeni pedagog. Prvu pouku u sviranju (violina, glasovir) dobio je u oca, a potom je u glazbenoj školi riječkoga Gradskoga filharmoničkog zavoda učio pjevanje, violinu i violončelo. Skladao je mnogo, a najizvođenija mu je opera *Nikola Šubić Zrinjski*, koja se smatra idealom nacionalnoga duha (ANDREIS, „Zajc, Ivan”, 752-754; KATALINIĆ, „Zajc, Ivan”). O njemu više vidi: TUKSAR, *Ivan Zajc*.

⁴¹ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Koncertna zabava ‘Lisinskoga’”, *Narodne novine* od 15. 2. 1915.

⁴² Za sada nije poznato tko se krije pod tim pseudonimom.

rodne pjesme protivu se duhu naše nacionalne pjesme”⁴³ Sve u svemu, ako je vjerovati glazbenim kritičarima, koncert je bio pun pogodak. Čak su i donekadni kritičari zabavnih okupljanja priznali da „diskretni arrangement nije ni u čemu ozlijedio stil humanitarnosti. Usprkos razdraganosti i nasimjanosti nije nam taj arrangement dao zaboraviti, da ne samo dobitak zabave, već i naš lični moralni dojam ima biti posvećen našim ratnicima”⁴⁴

Ovom prilikom treba istaknuti da su do današnjega dana ostale sačuване isključivo glazbene kritike, a stav publike prema pojedinim izvođačima ili glazbenim djelima može se iščitati samo posredno i ne baš svakom prilikom.

Drugi koncert održao je HGK „Lisinski” 5. kolovoza 1915. u vrtu Stiplošekove gostionice u Ilici i prihod je bio namijenjen Društvu sv. Vida, koje je skrbrilo o slijepim vojnicima. Zanimanje publike bilo je golemo jer se koncert održavao u vrijeme ljetne kazališne stanke i mnogi su potencijalni gosti ostali na ulici ili su se vratili svojim kućama. Izvjestitelji su napisali: „Obćinstva je bilo i previše; da je Stiplošekov vrt bio triput onoliki, još bi malo mjesta bilo”⁴⁵ „Birani” program izveo je muški zbor pod ravnanjem Viktora Benkovića uz glazbenu pratnju orkestra 25. domobranske pješačke pukovnije. Zabava je potrajala gotovo do zore, a gostima su tijekom stanke i po završetku koncerta „milovidne gospodjice” članice kluba prodavale srećke predmetne lutrije. Materijalni uspjeh zabave procijenjen je „izdašnim”, ali bez navođenja konkretne svote.⁴⁶

Toga su puta na koncertu sudjelovala samo dva solista: Ernesto vitez Cammarota i Tošo Lesić, ali je zbor unatoč smanjenome broju članova pjevao „gromko i sladko, zvonko i muževno, da je bila milina i uživanje čuti poslie dugog vremena divnu hrvatsku pjesmu [podcrtala V. H. K.] u eksaktnoj izvedbi”⁴⁷.

Treći dobrotvorni koncert održan je 1. rujna 1915., također u Stiplošekovoj gostionici u Ilici, i specifičan je zbog vidljive cenzure u izvještajima s koncerta. U listu *Novine* nedostaje nekoliko riječi, a *Novosti* su prošle lošije jer tekstu nedostaje više od četiri reda. Zanimljivo je da *Narodne novine* nisu objavile nioticu s toga koncerta. Zašto je tome tako za sada nije poznato, no svakako nije uobičajeno.

⁴³ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, Mp., „Lisinskijev’ koncerat”, *Novine* od 16. 2. 1915.

⁴⁴ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Koncertna zabava kluba ‘Lisinski’”, *Hrvatski pokret* od 15. 2. 1915.

⁴⁵ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, „Sinoćnji koncerat ‘Lisinskoga’”, *Jutarnji list* od 6. 8. 1915.

⁴⁶ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Koncerat ‘Lisinski’”, *Narodne novine* od 6. 8. 1915.; „Koncerat ‘Lisinskoga’”, *Hrvatski pokret* od 6. 8. 1915.; „Sinoćnji koncerat ‘Lisinskoga’”, *Jutarnji list* od 6. 8. 1915.; „Koncert Lisinskoga”, *Obzor* od 6. 8. 1915.; „Koncerat hrvatskog glasbenog kluba ‘Lisinski’ u korist slijepih hrvatskih vojnika”, *Hrvatska* od 6. 8. 1915.

⁴⁷ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Koncerat hrvatskog glasbenog kluba ‘Lisinski’ u korist slijepih hrvatskih vojnika”, *Hrvatska* od 6. 8. 1915.

Čini se da su poteškoće organizatora započele s prijavom grandiozno zamišljena programa sastavljena isključivo od djela hrvatskih i slovenskih skladatelja, koja su trebali izvesti vojni orkestri dviju zagrebačkih pješačkih pukovnija (25. domobranske i 53. carske i kraljevske) jer je prihod koncerta trebao ići u korist „naših” invalida iz tih pukovnija. Nije poznato zašto je zabranjen nastup obaju vojnih orkestara, možda koncert nije bio prijavljen na vrijeme, pa je umjesto njih uskočio kazališni orkestar. Vojne su vlasti u zadnji trenutak zabranile nastup unovačenim članovima „Lisinskoga”, što je objavljeno tek na početku samoga koncerta, pa je zbor nastupio sa samo osam pjevača. Unatoč tome, publika je bila iznimno zadovoljna izvedbom, brojne su točke morali ponavljati na zahtjev publike, a solisti Ernesto vitez Cammarota i Tošo Lesić ponovo su briljirali.⁴⁸

Četvrti dobrotvorni koncert „Lisinskoga” organiziralo je gospojinsko društvo „Hrvatski Zitin-dom” da bi prikupilo sredstva za izgradnju doma za smještaj ratnih invalida, što je bila osnovna svrha postojanja društva utemeljenog 31. siječnja 1915., a nalazilo se pod pokroviteljstvom buduće kraljice Zite.⁴⁹

Sastavljanje programa povjereno je Nikoli Falleru⁵⁰, tadašnjem ravnatelju Glazbenoga zavoda, gdje je koncert i održan 9. listopada 1915. godine. Iako je uži muški zbor kluba „Lisinski” bio glavni izvođač pjevačkoga dijela programa, zvijezda večeri bila je Lucija barunica Ožegović,⁵¹ kojoj je to bio prvi javni nastup u Zagrebu, barem tako kažu novinski članci. U to vrijeme mlada je barunica još uvijek studirala operno pjevanje u Beču, ali se o njezinu talentu već naveliko pričalo i nazivali su ju „impozantnom pozorišnom pojavom”⁵² iako je formalno bila tek početnica. Bez obzira na mogući odabir operne ili koncertne karijere, predviđali su joj sjajnu budućnost te brojna priznanja i

⁴⁸ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, M. R., „Koncerat ‘Lisinskoga’”, *Novine* od 2. 9. 1915.; „Koncert Lisinskoga”, *Hrvatski pokret* od 2. 9. 1915.; z. k., „Koncert Lisinskoga bez vojničkih glazba”, *Novosti* od 3. 9. 1915.; „Koncert Lisinskoga”, *Obzor* od 3. 9. 1915.; „Das Konzert des ‘Lisinski’”, *Agramer Tagblatt* od 3. 9. 1915.

⁴⁹ O osnutku društva i njegovu djelovanju vidi u: HERMAN KAURIĆ, „Koliko je društava djelovalo u Zagrebu”, 440-441, 454.

⁵⁰ Nikola Faller (Ivanec kraj Varaždina, 22. 4. 1862. – Zagreb, 28. 2. 1938.), dirigent i skladatelj. Gimnaziju je pohađao u Varaždinu (1877.), učio je glasovir. U Zagrebu je nakon mature 1880. upisao studij prava, ali je radio kao korepetitor, dirigent opereta i dramskih djela u Zemaljskome kazalištu i učitelj glasovira u školi Glazbenoga zavoda. Sudbina mu je usko povezana s postojanjem opere u Zemaljskome kazalištu, pa u razdobljima njezina nepostojanja radi u drugim kazalištima izvan Zagreba. Usporedno je dirigirao orkestralnim koncertima zagrebačkoga kazališta i „Kola”, a koncertirao je i u komornim sastavima (KOVACHEVIĆ, „Faller, Nikola”, 550; BEZIĆ, „Faller, Nikola”).

⁵¹ Lucija barunica Ožegović (Budimpešta, 12. 4. 1896. – Zagreb, 9. 8. 1962.), alt. Pjevanje je učila u školi Glazbenoga zavoda u Zagrebu te u Beču, tijekom čega je nastupila na ovom dobrotvornom koncertu. Djelovala je u Ljubljani i Mariboru, a zatim i u Operi Zemaljskoga kazališta (KOVACHEVIĆ, „Ožegović, Lucija”, 20; KONFIC, „Lucija Ožegović”, 45-46).

⁵² HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Veliki koncerat ‘Gospojinskoga društva za hrvatski Zitin dom’”, *Jutarnji list* od 10. 10. 1915.

lovorike širom svijeta, naravno ako nastavi raditi na svojem glasu.⁵³ Glazbeni znalci pozorno su pratili u što će se razviti „njen izraziti i lijepi baršunasti alt ugodno zagasite boje, znatnoga registrovnoga opsega, ali razmjerno za sada još ne tolike jačine”.⁵⁴ No, jedan joj je kritičar zamjerio što je „žalibože izabrala [...] samo tmurne, tužne pjesme, tako da je to bilo dosta monotono – uz to nam se čini, da nije bila osobito raspoložena”.⁵⁵

Orkestri vojničke glazbe toga puta nisu sudjelovali, pretpostavljam zbog prezauletosti, jer smatram da je samo pozivanje na pokroviteljčino ime bilo posve dovoljno za dobivanje dozvole nastupa od vojnih vlasti. Umjesto orkestara, na klaviru su izvođače pratili Nikola Faller i prof. Herman Gruss, a središnja atrakcija večeri bio je nastup učenica Glazbenoga zavoda: Silve pl. Kocsis, Zdenke pl. Zajc, Dolores Stöhr i Stefanije Deutsch, koje su na sveopće oduševljenje publike osmoročno na dva glasovira izvele uvertiru iz opere *Sakuntala* Karla Goldmarka⁵⁶ i *Slavenski ples br. 6* Antonína Dvořáka⁵⁷. Kritičari su ih pohvalili za razumijevanje glazbe i preciznost izvedbe, ali je glavna pohvala išla onome tko ih se sjetio spojiti, a to je bio Nikola Faller, jer se takav tip izvedbe u Zagrebu rijetko mogao čuti. Nastupili su još Juro Tkalčić na violončelu i Lujza Holubova⁵⁸ na

⁵³ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Veliki koncerat ‘Gospojinskoga društva za hrvatski Zitin dom’”, *Jutarnji list* od 10. 10. 1915.; „Veliki dobrotvorni koncerat u korist hrvatskoga ‘Zitin doma’”, *Narodne novine* od 11. 10. 1915.; „Koncerat hrvatskog Zitin-doma”, *Hrvatska* od 11. 10. 1915.

⁵⁴ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Veliki dobrotvorni koncerat u korist hrvatskoga ‘Zitin doma’”, *Narodne novine* od 11. 10. 1915.

⁵⁵ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Koncerat hrvatskog Zitin-doma”, *Hrvatska* od 11. 10. 1915.

⁵⁶ Karl (Károly) Goldmark (Keszthely, Mađarska, 18. 5. 1830. – Beč, 2. 1. 1915.), mađarski kompozitor. Studirao je violinu na Muzičkoj akademiji u Sopronu, a zatim na Konzervatoriju u Beču. Zbog revolucije 1848. morao je prekinuti studij, a idućih se godina uzdržavao svirajući u kazališnim orkestrima i dajući privatnu pouku. Skladao je opere, crkvene napjeve, skladbe za glasovir i pjesme. Najpoznatije mu je djelo opera *Kraljica od Sabe* (1875.), koja je stekla slavu odmah po izvođenju i bila je stalno na programu bečke Staatsopere sve do 1938. („Goldmark, Karl”, 701).

⁵⁷ Antonín Dvořák (Nelahozeves, Češka, 8. 9. 1841. – Prag, 1. 5. 1904.), češki kompozitor. Uz ujakovu novčanu pomoć otišao je 1857. u Prag, gdje je dvije godine polazio utjecajnu orguljsku školu, a uzdržavao se skladanjem i sviranjem violine u plesnom orkestru, poslije jezgri kazališnoga orkestra. Otišao je u Sjedinjene Američke Države na mjesto ravnatelja Državnoga konzervatorija u New Yorku (1892.). Okušao se u svim skladateljskim područjima. U svojim djelima udružio je poštovanje prema glazbi bečkih klasičara, zanimanje za onodobnu suvremenu glazbu i prihvaćanje folklorne idioma (HAJEK, „Dvořák, Antonín”, 494-496).

⁵⁸ Lujza Holubova (Holic, Češka, 25. 12. 1881. – Zagreb, 11. 12. 1962.), harfistica. Odrasla je u obitelji profesionalnih glazbenika (otac i desetorica braće). Studij harfe završila je 1903. na Konzervatoriju u Pragu i zaposlila se kao solist u Češkoj filharmoniji (1903. – 1906.), potom je svirala u kazališnom orkestru u Görlitzu, a zatim u orkestru opere u Lavovu (1907. – 1914.). Po izbijanju Prvog svjetskog rata seli se u Zagreb, gdje ostaje do kraja života. Radila je u Operi Zemaljskoga kazališta (1914. – 1950.) i predavala u srednjoj školi Muzičke akademije u Zagrebu. Dugi niz godina bila je jedina školovana harfistica u gradu i često je nastupala širom zemlje (KOVAČEVIĆ, „Holubova, Lujza /Alojzija/”, 153; MAZZONI DOBRONIC, „Lujza Holubova. Harpist of Croatia”).

harfi.⁵⁹ Zanimljivo je što su na tom koncertu izvedena djela skladatelja iz još uvijek neutralne Rumunjske (Constantin Dimitrescu⁶⁰) i iz tada neprijateljske Francuske (Camille Saint-Saëns⁶¹). Ali o tome nešto poslije.

Pomne pripreme, odabrani program i vrhunski izvođači pripomogli su uspjehu koncerta, ali dvorana nije bila rasprodana do posljednjega mjesta. Štoviše, bila je poluprazna jer su, po mišljenju izvjestitelja, ulaznice bile jednostavno preskupe. Jedan od njih smatrao je da je cijene ulaznica trebalo sniziti na polovicu, pa bi se onda sve rasprodale. Na kraju svojega članka on je dodao tri rečenice koje su iznimno bitne za pravilno shvaćanje dobrotvornoga rada i društvenoga života Zagreba, ali ih mi danas zbog nedovoljne istraženosti ne razumijemo potpuno. Ondje stoji: „Imali bi prigovoriti samo nečemu. Taj je koncert priredjen u korist ratnih invalida, te bi tu imala prestati svaka politika i sve privatne nesuglasice i konfesionalne protivštine. Tako su na prekjucerašnjem koncertu briljirale svojom odsutnošću neke gospodje, koje pripadaju nekom drugom odboru, itd. To je provincijalno, neplemenito, kad je dobrotvorna svrha, treba da svi zapušu u isti rog”.⁶² Sačuvane vijesti o dobrotvornome radu za vrijeme Prvoga svjetskog rata umalo su jednoznačno idealno pozitivne i u njima nema ni natruhe bilo kakvih nesuglasica, no činjenica je da je postojalo nekoliko odbora/društava čiji se djelokrug rada međusobno preklapao. Stoga se može pretpostaviti da je stvarnost bila prilično drugačija od idealne, pa su takve vijesti tim važnije jer pokazuju potrebu što obuhvatnijega istraživanja društvenih odnosa da bi se možda usput saznalo o čemu je dotični kritičar govorio.

⁵⁹ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Koncerat ‘Zitinog doma’”, *Novosti* od 10. 10. 1915.; „Veliki koncerat ‘Gospojinskoga društva za hrvatski Zitin dom’”, *Jutarnji list* od 10. 10. 1915.; „Koncerat gospojinskoga društva hrvatskoga Zitin-doma”, *Obzor* od 10. 10. 1915.; „Veliki dobrotvorni koncerat u korist hrvatskoga ‘Zitin doma’”, *Narodne novine* od 11. 10. 1915.; „Koncerat gospojinskoga društva hrv. Zitin-doma”, *Male novine* od 11. 10. 1915.; „Wohltätigleitskonzert”, *Agramer Tagblatt* od 11. 10. 1915.; „Koncerat hrvatskog Zitin-doma”, *Hrvatska* od 11. 10. 1915.

⁶⁰ Constantin Dimitrescu (Blejoj, Rumunjska, 19. 3. 1847. – Bukurešt, 9. 5. 1928.), rumunjski skladatelj i pedagog. Glazbeno školovanje započeo je u Bukureštu učeći svirati čelo i pisati kompozicije. Prepoznali su njegov talent i poslali ga na školovanje u Beč i Pariz. Po povratku u Bukurešt postaje glavni čelist filharmonije i orkestra Nacionalnoga kazališta, koje je poslije i vodio kao dirigent. Bio je profesor na Konzervatoriju u Bukureštu i osnovao je prvi rumunjski gudački kvartet („Constantin Dimitrescu”).

⁶¹ Camille Saint-Saëns (Pariz, 9. 10. 1835. – Alžir, 16. 12. 1921.), francuski skladatelj, pijanist, orguljaš i glazbeni pisac. Na Pariškom konzervatoriju studirao je 1848. učeći orgulje, kompoziciju i orkestraciju. Za vrijeme studija osvojio je mnogobrojne nagrade za svoje skladbe. Bavio se pedagoškim radom kao profesor glasovira na École Niedermeyer, osnovao je 1871. Nacionalno glazbeno društvo (Société Nationale de Musique) da bi predstavili suvremene francuske skladatelje. Cijeli je život koncertirao, proputovavši tako gotovo cijeli svijet. Skladao je sve glazbene vrste, ali najpoznatije su njegove sonate, simfonije, koncerti i komorna glazba (PREGGER, „Saint-Saëns, Charles Camille”, 262-263).

⁶² HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Koncerat hrvatskog Zitin-doma”, *Hrvatska* od 11. 10. 1915.

U idiličnom ozračju protekao je peti dobrotvorni koncert „Lisinskoga”, održan 16. listopada 1915. u glavnim prostorijama Umjetničkoga paviljona, gdje je bilo sjedište Društva za prehranu obitelji mobiliziranih vojnika, u čiju je korist išao ostvareni prihod.

Cjelokupni program odradio je muški zbor od 16 članova potpomognut trojicom solista: Ernestom vitezom Cammarotom, Tošom Lesićem i Markom Kozjakom. Izvođače je pratio orkestar 53. c. i kr. pješačke pukovnije pod „vrsnim ravnanjem” Karla (Dragutina) Schmida. Svi su izvjestitelji hvalili vršnoću izvedbe zbora, koji je u pojedinim trenucima zvučao tako „snažno, kao da je trostruko veći” iako su ustvari bili „četverostruki kvartet”. Također je primijećeno da publike ima manje negoli bi se to očekivalo s obzirom na plemenitost svrhe, ali se nigdje ne iznosi ni gruba procjena koliko je ljudi uopće prisustvovalo niti koliko ih je moglo stati u predviđeni prostor. Zabava je potrajala do zore, odnosno dok se nisu počeli pušiti kuhinjski kotlovi smješteni u podrumskim prostorijama da bi ujutro bila spremna hrana za oko tri tisuće članova obitelji mobiliziranih vojnika koje je društvo svakodnevno prehranjivalo.⁶³

Organizatori su pak učinili sve da ugođe okupljenima pripremvši „domaći” ambijent dodatno pojačan posebnom rasvjetom staklene kupole paviljona, a članice društva, „Ljepušne naše gospojice nasmiješene i ljupke u bijelim odjećicama prolazile su tiho i udvorno oko gostiju i posluživale ih hladnim zakuscima i pićem u koliko je to tko želio (nudjanju – kojeg se općinstvo višeputi žaca – nije bilo traga), pa je večer time dobila prijatnost domaće kućne zabave”.⁶⁴ Spremnost ljudi na zabavu uz jelo i piće po prihvatljivim cijenama posve je shvatljiva s obzirom na to da je riječ o kraju 1915., kada se već znatno osjećala nestašica hrane, a cijene dostupne hrane vrtoglavo su rasle, zbog čega je postajala sve nedostupnija.⁶⁵

Šesti dobrotvorni koncert HGK-a „Lisinski” bio je ujedno raskošni doček Nove godine 1916., održan u Glazbenome zavodu, čiji je prihod išao u korist fonda „Za majke palih hrv. junaka” (podcrtala V. H. K.). Osim te, u Zagrebu je bila organizirana još jedna dobrotvorna proslava Silvestrova, koju je za podmirenje vlastitih potreba organiziralo Društvo za prehranu siromašnih obitelji mobiliziranih vojnika uz pomoć Hrvatskoga pjevačkog društva „Kolo”.⁶⁶

Program zabave „Lisinskoga” ponovo je osmislio Nikola Faller sastavivši ga od klasičnih skladbi i koračnica, prigodnih šala i recitala, kojima je osnovni

⁶³ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Dobrotvorna koncertna zabava hrv. glazbenog kluba ‘Lisinski’”, *Narodne novine* od 18. 10. 1915.; -a., „Koncert za siromašne obitelji vojnika”, *Obzor* od 18. 10. 1915.; „Dobrotvorni koncerat ‘Lisinskoga’”, *Jutarnji list* od 18. 10. 1915.; „Koncertunterhaltung des ‘Lisinski’”, *Agramer Tagblatt* od 18. 10. 1915.

⁶⁴ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, -a., „Koncert za siromašne obitelji vojnika”, *Obzor* od 18. 10. 1915.

⁶⁵ JURIC, „Zagreb u Prvome svjetskom ratu”, 129-130.

⁶⁶ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Silvestrovo i Nova godina”, *Jutarnji list* od 3. 1. 1916.

cilj bio zabaviti i nasmijati okupljene. Muškome zboru kluba „Lisinski” pod ravnanjem prof. Frana Lhotke pomagalo je desetak članova Opere Zemaljskoga kazališta, među kojima su apsolutne zvijezde večeri bili Irma Pollak, Arnošt Grund i Gjuro Prejac. No, toga su puta u programu sudjelovali i tada manje poznati „miljenici općinstva” Greta Kraus,⁶⁷ Micika Žličar⁶⁸ i Vera Pollak⁶⁹, o kojima danas znamo malo, te Stjepan pl. Bojničić, Ivo Badalić⁷⁰ i Franjo Stipetić⁷¹. Umjetnike je na glasoviru pratio Krešimir Baranović⁷², a orkestralna djela izvodila je vojnička glazba 53. c. i kr. pješačke pukovnije pod ravnanjem kapelnika Schmid.⁷³

Premda su svi izvođači bili pohvaljeni za svoje izvedbe, najveće su oduševljenje publike izazvale šaljive točke inspirirane suvremenim događajima.

⁶⁷ Greta Kraus (Osijek, 28. 3. 1897. – Zagreb, 10. 10. 1956.), pjevačica, mezzosopran, i glumica. Od 1912. do 1917. učila je u školi Glazbenoga zavoda pjevanje kod Leonije Brückl te deklamaciju i mimiku kod Marije Freudenreich. U Beču je usavršivala pjevanje, glumu i režiju (1923.). Godine 1916. debitirala je u osječkom kazalištu, a iduće je godine postala njegovom stalnom članicom. Godine 1936. režirala je svoju prvu predstavu u zagrebačkom kazalištu (KOVAČEVIĆ, „Kraus-Aranicki, Greta”, 377; AJANOVIĆ-MALINAR, „Kraus-Aranicki, Greta”).

⁶⁸ Micika Žličar (Zagreb, 1891. – Zagreb, 18. 1. 1964.), sopran i glumica. Pjevanje je učila kod Micike Freudenreich u Zagrebu i Rose Popier u Beču. Od 1910. nastupala je u manjim, a zatim i u važnijim sopranskim ulogama u Operi i Opereti Zemaljskoga kazališta. Ostala je zapamćena kao Karolina u *Graničarima* (Freudenreich) (KOVAČEVIĆ, „Žličar-Deželić, Micika”, 775). Poznata su dva njezina filma, *Mokra pustolovina* (1918.) redatelja Arnošta Grunda i *Plavi 9* (1950.) Krešimira Golika (<https://www.imdb.com/name/nm1235006/>; <https://mubi.com/cast/micika-zlicar>).

⁶⁹ Vera Pollak, glumica. Glumila je u filmovima *Grička vještica* (1920.), *Kap* (1997.) i *Wand vor der Wand* (2013.) (<https://www.imdb.com/name/nm1233927/>). Unatoč tome postoji opravdana sumnja da je riječ o dvije različite osobe istoga imena jer je između prvoga i posljednjega filma naprosto prošlo previše vremena.

⁷⁰ Ivo Badalić (Zagreb, 12. 6. 1890. – Zagreb, 20. 11. 1937.), dramski glumac i redatelj. Pouku u glumi dobio je od Václava Antona i Gjura Prejca te 1907. postaje član Drame Zemaljskoga kazališta. Po utemeljenju Narodnoga kazališta za Dalmaciju 1920. odlazi u Split, sezonu 1920./1921. provodi u osječkom Hrvatskom narodnom kazalištu, a potom se vraća u Zagreb, gdje ostaje do kraja života (MRDULJAŠ, „Badalić, Ivo”).

⁷¹ Franjo Stipetić (Ogulin, 2. 12. 1863. – Zagreb, 18. 9. 1920.), glumac. U Zemaljskome kazalištu nastupio je prvi put 1894. u igrokazu *Graničari* Josipa Freudenreicha, a s tom je ulogom 1919. proslavio i 25. obljetnicu rada. Nastupao je u mnogim manjim ulogama i pomagao u kazališnoj administraciji („Stipetić, Franjo”, u: *Hrvatski leksikon*, 478; „Stipetić, Franjo”, u: *Hrvatska enciklopedija*).

⁷² Krešimir Baranović (Šibenik, 25. 7. 1894. – Beograd, 17. 9. 1975.), dirigent i skladatelj. Glazbeno je obrazovanje stekao u Zagrebu, Beču i Berlinu. U Zagrebu je dirigirao od 1914. do 1927. te od 1929. do 1940., u Beogradu od 1927. do 1929. te od 1946. do 1961. godine. Djelovao je i u Bratislavi. Bio je pedagog na Muzičkoj akademiji i dirigent filharmonije u Beogradu. Pisao je različite vrste glazbe, a posebno mnogo dokumentarnu i filmsku glazbu u desetljeću nakon Drugoga svjetskog rata (KOVAČEVIĆ, „Baranović, Krešimir”, 132; NJIRIĆ, „Baranović, Krešimir”).

⁷³ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Proslava Silvestrova u Zagrebu”, *Narodne novine* od 3. 1. 1916.; „Silvestrovo i Nova godina”, *Jutarnji list* od 3. 1. 1916.; „Klub ‘Lisinski’ priredio je...”, *Hrvatska* od 3. 1. 1916.; „Shivesterunterhaltung des ‘Lisinski’”, *Agramer Tagblatt* od 3. 1. 1916.; „Silvestrovo. Zabava ‘Lisinskoga’”, *Obzor* od 4. 1. 1916.

Tako su gospoda Grund, Lesić i Stipetić odigrala tri „gracije” u lakrdiji Čitanje kod kućne čuvarice, gdje su na sveopće oduševljenje uspješno utjelovili „tri prekrasna tipa ženskinje”. O kakvim je tipovima žena riječ nije opisano. Gosp. Prejac je pak otpjevao nekoliko kupleta, „od kojih mu je najviše odobravanja donijela nova ženska moda širokih sukanja”.⁷⁴ To je aluzija na kroničnu nestašicu platna izazvanu ratom, ali su ženske suknje unatoč tome ostale jednako široke ili čak i šire nego prije rata, što je izazivalo podsmijeh i neodobravanje suvremenika. Najviše smijeha publike izmamile su Irma Pollak i Micika Žličar izvodeći pjesmu *Mi žene upravljamo svijetom* jer su ju otpjevale „sa toliko humora i pustopašnosti, da ih je publika gotovo kod svake izreke prekidala bučnim smijehom i pljeskom”.⁷⁵

Čini se da je građanstvo jedva dočekalo „da odahne od težine ovoga vremena u nevezanoj i ugodnoj zabavi”⁷⁶ jer su obje novogodišnje zabave bile izvanredno dobro posjećene i obje su proglašene velikim uspjehom. Zainteresiranih je bilo toliko da ih je znatan broj ostao vani jer su obje dvorane bile dupkom pune prije 21 sat, a mnogi su pokušali ući i znatno kasnije. Tako je iz Glazbenoga zavoda vraćeno oko 400 ljudi, koji su potom pokušali ući na proslavu u Umjetničkome paviljonu, a kada su i ondje bili odbijeni, počeli su nezadovoljni prosvjedovati po zagrebačkim ulicama.⁷⁷ Razlog za nezadovoljstvo bila je nemogućnost pristupa bogatoj trpezi, jer su organizatori gostima pripremili nekoliko vrsta peciva, jela i ratnih slastica te prokušanih vrsta vina, piva, pelinkovca, pjenušca, čaja i kave, a prodavale su se i cigarete. Sve je to bila tražena roba u ratnoj oskudici, posebice se to odnosi na cigarete, a prodavalo se po povoljnim cijenama.⁷⁸ Organizatori priredbe danima su najavljivali da će svatko biti zadovoljan izborom i cijenama da bi što više ljudi moglo doprinijeti dobrotvornoj akciji za majke poginulih vojnika prema vlastitim mogućnostima.⁷⁹ Međutim, unatoč svem trudu organizatora, izvjestitelji su procijenili visinu čistoga prihoda isključivo po velikoj posjećenosti, a ne po

⁷⁴ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Silvestrovo. Zabava ‘Lisinskoga’”, *Obzor* od 4. 1. 1916.

⁷⁵ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Silvestrovo. Zabava ‘Lisinskoga’”, *Obzor* od 4. 1. 1916.

⁷⁶ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Silvestarske zabave”, *Novosti* od 1. 1. 1916.

⁷⁷ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Shivesterunterhaltung des ‘Lisinski’”, *Agrarmer Tagblatt* od 3. 1. 1916.; „Silvestrovo. Zabava ‘Lisinskoga’”, *Obzor* od 4. 1. 1916.

⁷⁸ Obrok purana stajao je 3 krune, obrok butine 1,50 krunu, kobasice s hrenom 60 filira, komad torte 30 filira, kolač s kremom ili mignon 20 filira te pecivo 10 filira. Čaj s rumom bio je 1 krunu, crna kava 50 filira, pola litre crnoga piva 80 filira, a svijetloga 60 filira, litra pelinkovca 4 krune, boca pjenušca 10 kruna, a čaša pjenušca 2 krune, boca mineralne 60 filira, a soda-vode 30 filira. Za tri cigarete trebalo je izdvojiti 20 filira, a finije su vrste (*trabucco* i *regalitas*) stajale 30 filira po komadu (HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, sign. 13, Programi predstava).

⁷⁹ „Silvestarska zabava ‘Lisinskoga’”, *Narodne novine*, sv. 81, br. 295, 21. 12. 1915.; „Silvestarska zabava u glazbenom zavodu”, *Narodne novine*, sv. 81, br. 296, 22. 12. 1915.; „Silvestrovo u Glazbenom zavodu”, *Narodne novine*, sv. 81, br. 299, 27. 12. 1915.; „Silvestarska zabava kluba ‘Lisinski’ u hrv. zem. glazbenom zavodu”, *Narodne novine*, sv. 81, br. 302, 30. 12. 1915.; „Silvestrovska zabava u glazbenom zavodu”, *Narodne novine*, sv. 81, br. 303, 31. 12. 1915.

stvarnim podacima, pa su pretpostavljali da će dobit iznositi između 6.000 i 7.000 kruna.⁸⁰

Većina zamjerki zabavi u Glazbenome zavodu proizlazila je iz prenapučenosti prostora i nekulture posjetitelja, jer se program mogao pratiti samo iz redova najbližih pozornici. Iako su pojedini stolovi bili rezervirani, za njima je uglavnom sjedio netko drugi a ne oni koji su bili predviđeni, što je dovelo do „zlovolje” gostiju. Prevelik broj prodanih ulaznica, iako su bile u pretprodaji, doveo je do toga da se u „dvorani natiskalo [...] općinstvo uza zid, vrata, zatvorilo sve prolaze, pa se nije moglo ni proći ni proturiti, rječju, nije bilo moguće ni disati”.⁸¹ Zbog toga je izvjestitelj vapio za izgradnjom jedne prave velike dvorane u Zagrebu koja bi bila dovoljno prostrana i za izvođače i za mnogobrojnu publiku željnu zabave.⁸²

Sedmi dobrotvorni koncert „Lisinskoga” održan je 14. veljače 1917. u Glazbenome zavodu i prihod je išao u korist Lige za zaštitu djece. Domaćica priredbe bila je predsjednica društva Malvina Holjac, supruga gradonačelnika grada Zagreba. Glazbena je dvorana bila puna uglednih gostiju iz političkoga i javnoga života predvođenih banom Ivanom barunom Skerleczom osobno, pa je koncertu prorican znatan prihod.⁸³

Repertoar toga pretežno vokalnoga koncerta bio je prilično neuobičajen i vrlo rizičan za podilaženje publici jer se radilo o praizvedbama djela modernih stranih autora. No, izvedba muškoga, ženskoga i mješovitoga zbora bila je toliko dotjerana, unatoč težini odabranih djela, da su glazbeni kritičari ostali oduševljeni vokalnim mogućnostima i napretkom „Lisinskoga” pod vodstvom prof. Lhotke, „te prave duše društvenoga nastojanja” pod čijom je palicom klub postao „ozbiljna muzička institucija za reprodukciju kompozicija” na visokoj razini, za razliku od publike, kojoj će trebati još glazbene edukacije da bi mogla primjereno pratiti taj program.⁸⁴ Drugi je kritičar rekao: „Zborovi ne pjevaju samo precizno, nego briljiraju izvedbama profinjenoga glazbenog osjećaja, a mjestimice su zadivili sa tančanim sonancama”.⁸⁵ Prof. Ernest

⁸⁰ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Silvestrovo i Nova godina”, *Jutarnji list* od 3. 1. 1916.

⁸¹ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Silvestrovo. Zabava ‘Lisinskoga’”, *Obzor* od 4. 1. 1916.

⁸² HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Silvestrovo. Zabava ‘Lisinskoga’”, *Obzor* od 4. 1. 1916.

⁸³ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Koncerat hrvatskog glazbenog kluba ‘Lisinski’”, *Hrvatska riječ* od 15. 2. 1917.; „Koncerat ‘Lisinskoga’”, *Jutarnji list* od 15. 2. 1917.; „Koncerat ‘Lisinski’”, *Obzor* od 15. 2. 1917.; „Koncerat glazb. kluba ‘Lisinski’”, *Novosti* od 15. 2. 1917.; Nv., „Lisinski”, *Agramer Tagblatt* od 16. 2. 1917. (jutarnje izdanje); Dr. V. N., „Koncerat ‘Lisinskoga’ i gostovanje Františka Ondrička”, *Narodne novine* od 16. 2. 1917.; N. F., „Koncertna smotra”, *Obzor* od 17. 2. 1917.

⁸⁴ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, Dr. V. N., „Koncerat ‘Lisinskoga’ i gostovanje Františka Ondrička”, *Narodne novine* od 16. 2. 1917.

⁸⁵ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Koncerat ‘Lisinski’”, *Obzor* od 15. 2. 1917.

Krauth⁸⁶ pratio je na glasoviru sve točke programa, a nekoliko je solo pjesama otpjevala Draga Štern, danas posve nepoznata miljenica zagrebačke publike, koja je rijetko javno nastupala i svaki se njezin nastup željno iščekivao. Zbog toga joj je publika i tom prilikom srdačno pljeskala i bučno odobravala obasipajući ju cvijećem. Gospođa Štern nije bila profesionalna pjevačica, „ali je svojim pjevačkim sposobnostima i lijepom pojavom mogla na tom polju naići na odlično mjesto. Njezin glas imade ugodnu boju, te srebreno zvonku mekoću, gipkost, vrsnu školu, a nada sve odlikuje pjevačicu izvanredna glazbena nadarenost te odlično umjetničko shvaćanje”.⁸⁷

Poseban gost večeri bio je c. i kr. komorni virtuoz na violini František Ondříček⁸⁸, još jedan zaboravljeni velikan onodobne glazbene scene, toga puta europske. Dotični je gospodin još uvijek imao „utjelovljenu mladenačku energiju u svom duhu i tijelu unatoč svojih šesdeset godina”,⁸⁹ a pažnju publike plijenio je svježinom izvedbe, čistoćom tonova i uživljavanjem u glazbeno djelo. Izvjestitelj N. F.⁹⁰ govori o njemu kao o starom znancu kojemu se zagrebačka publika prvi put divila još 1883. „u malenoj daščari na Markovom trgu [staroj zgradi kazališta na Gornjem gradu, op. V. H. K.]”. Na ovom koncertu izvodio je „upravo majstorski” *Sonatu u c-molu* Giuseppea Tartinija⁹¹, pri čemu „Sve finoće, sve istančane osjećaje, sve vanredne tehničke poteškoće toga klasičnoga i zanimljivoga djela svladao je upravo nedostižnom vještinom i lakoćom”.⁹²

⁸⁶ Prof. Ernest Krauth (Zagreb, 31. 8. 1876. – Opatija, 17. 7. 1969.), pijanist i pedagog. Matuirao 1894. u klasičnoj gimnaziji u Zagrebu, studirao i apsolvirao (1902.) medicinu u Beču. Glasovir je učio na Bečkom konzervatoriju i 1913. položio završni ispit na Akademiji za glazbu i scensku umjetnost. Od 1915. u Zagrebu je učitelj glazbe u Učiteljskoj školi i u Plemićkom konviktu, a od 1916. učitelj glasovira u školi Glazbenoga zavoda. Oko 1909. započeo je koncertnu karijeru nastupajući ponajviše kao komorni pijanist – pratilac pjevača, violinista i violončelista te katkada većih sastava. Kao pijanist i pedagog bio je sljedbenik tzv. bečke škole, njegujući tehnički perfekcionizam i poštovanje izvornoga skladateljskog rukopisa (KOVAČEVIĆ, „Krauth, Ernest”, 377; AJANOVIĆ-MALINAR, „Krauth, Ernest”).

⁸⁷ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Koncerat ‘Lisinski’”, *Obzor* od 15. 2. 1917.

⁸⁸ František Ondříček (Prag, 29. 4. 1857. – Milano, 12. 4. 1922.), violinist, pedagog i skladatelj. Studirao je na konzervatorijima u Pragu i Parizu. Od kasnih 1880-ih živio je u Beču, gdje predaje tehniku sviranja i objavljuje nekoliko pedagoških priručnika. Virtuozni solistički nastup u Dvořákovu *Koncertu za violinu* priskrbio mu je 1891. članstvo u Filharmonijskom društvu u Londonu (danas: Kraljevsko filharmonijsko društvo). Nakon Prvoga svjetskog rata vratio se u Prag i predavao je na Konzervatoriju. Većina njegovih djela napisana je za violinu i klavir („Ondříček, František”, 724).

⁸⁹ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, Dr. V. N., „Koncerat ‘Lisinskoga’ i gostovanje Františka Ondrička”, *Narodne novine* od 16. 2. 1917.

⁹⁰ Pod inicijalima N. F. vjerojatno se krije Nikola Faller.

⁹¹ Giuseppe Tartini (Piran, 8. 4. 1691. – Padova, 26. 2. 1770.), talijanski skladatelj, violinist, pedagog i teoretičar. Tijekom obrazovanja za svećenika u Piranu i Kopru dobio je i osnovnu glazbenu pouku. Studirao je pravo u Padovi, napustio svećeništvo i posvetio se učenju violine i glazbene teorije. U Padovi je osnovao glazbenu školu. S godinama je manje svirao, a više se posvetio pedagoškom i teorijskom radu. Skladateljski mu se opus sastoji gotovo isključivo od koncerata za solo violinu uz pratnju gudača i sonata za violinu (ANTIĆ, „Tartini, Giuseppe”, 550-551).

⁹² HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, N. F., „Koncertna smotra”, *Obzor* od 17. 2. 1917.

Zanimljivo je da je to jedan od rijetkih dobrotvornih koncerata održanih u Zagrebu tijekom Prvoga svjetskog rata za koji je objavljena novčana bilanca, koja u ovom slučaju nije bila nimalo reprezentativna, samo 1.291 kruna i 78 filira.⁹³ Tako skroman čisti prihod u posvemašnjoj je suprotnosti s opširnosti člana objavljenih u zagrebačkim novinama, jer su izvještaji s koncerta dobrim dijelom objavljeni u dva ili tri stupca, što svakako svjedoči o glazbenoj kvaliteti koncerta, ali i potrebi isticanja prisutnosti uglednih gostiju. Skroman prihod mogao bi isto tako značiti da su troškovi organizacije bili (pre)veliki, pa se postavlja pitanje jesu li svi izvođači nastupali besplatno, što vjerojatno ipak nisu.

O osmome dobrotvornom koncertu HGK-a „Lisinski” također se mnogo pisalo, ali se ni u jednom izvještaju ne spominje u čiju je korist išao ostvareni prihod, nego je samo općenito navedeno „u dobrotvorne svrhe”. Koncert je održan u Glazbenome zavodu 12. svibnja 1917. i u potpunosti ga je odradio mješoviti zbor uz pomoć solista Ernesta viteza Cammarote i Toše Lesića. Poseban gost koncerta bio je „virtuoz na guslama” Jaroslav Kocián⁹⁴, uz pratnju Celda Rypla na glasoviru.⁹⁵ Bio je to, čini se, drugi posjet glasovitoga violinista Zagrebu, pa su se glazbeni kritičari nadali njegovu ponovnom dolasku s obzirom na veliki uspjeh koncerta i srdačan prijam publike. Pritom su upozoravali na različitost pristupa pripadnika mlađe (J. Kocián) i starije (F. Ondříček) generacije čeških violinista,⁹⁶ zbog čega ih se taj nastup „silno dojmio”.⁹⁷

Unatoč riječima hvale za glasovitoga gosta, ipak je najhvaljeniji bio mješoviti zbor kluba „Lisinski” i njihov umjetnički voditelj jer su svi njihovi koncerti proteklih godina bili svojevrsni vrhunac koncertne sezone, a od toga pravila nije odstupao ni ovaj. Hvaljena je preciznost i uzornost izvedbe te pjevanje s ljubavlju, ali su znalci ipak osjetili nedostatak školovanih glasova, posebice ženskih. Stoga su svaku čast iskazivali zborovođi prof. Franu Lhotki jer je

⁹³ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Liga za zaštitu djece...”, *Narodne novine* od 22. 2. 1917.

⁹⁴ Jaroslav Kocián (Usti nad Orlici, Češka, 22. 2. 1883. – Prag, 8. 3. 1950.), češki violinist i skladatelj. Kompoziciju je učio kod A. Dvořáka. Bio je dugogodišnji profesor na Konzervatoriju u Pragu. Pisao je skladbe za violinu, a kao izvođač odlikovao se briljantnom tehnikom. Smatraju ga jednim od najboljih čeških violinista svih vremena („Kocián, Jaroslav”, 345).

⁹⁵ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Koncerat ‘Lisinski’-Kocian”, *Hrvatska riječ* od 14. 5. 1917.; Pišta, „Subotnji koncerat. (12. svibnja 1917.)”, *Novine* od 14. 5. 1917.; K-ski, „Koncerat ‘Lisinskoga’”, *Novosti* od 15. 5. 1917.; Nv., „Das Konzert Lisinski-Kocian”, *Agramer Tagblatt* od 15. 5. 1917.; „Koncerat ‘Lisinskoga’ i J. Kocijana”, *Narodne novine* od 15. 5. 1917.; Nikola Faller, „Koncerat Lisinskoga i gospodjice Elly Ney”, *Obzor* od 15. 5. 1917.; E. Sch., „Koncerat ‘Lisinski’”, *Jutarnji list* od 15. 5. 1917.; „Koncerat Lisinski-Kocian”, *Male novine* od 16. 5. 1917.

⁹⁶ Kritičari su napisali: „Kocijan je umjetnik, koji nadasve gaji finoću tona svojih gusala. On je vazda u svojoj interpretaciji fin i osjetljiv pjesnik svježe, duboke i iskrene osjećajnosti. Kako je po svojoj prirodi i temperamentu više lirik, ton je njegovih gusala i u najjačim momentima zaodjeven u laku i otmjenu finoću. Intonacija njegova je uvijek kristalno bistra i u najsitnijim notama najbržega tempa, dok je frapantna tehnika obiju ruku podređena samo mislima i srcu” (HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, „Koncerat ‘Lisinskoga’ i J. Kocijana”, *Narodne novine* od 15. 5. 1917.).

⁹⁷ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, Pišta, „Subotnji koncerat (12. svibnja 1917.)”, *Novine* od 14. 5. 1917.; „Koncerat ‘Lisinskoga’ i J. Kocijana”, *Narodne novine* od 15. 5. 1917.

školorao raspoloživi materijal umjetničkom ozbiljnošću i strogom disciplinom, što su smatrali prvim preduvjetom opstanka ozbiljnoga zbora. Za nesavršenost izvedbe glazbeni kritičari nisu krivili zborovođu nego nedostatak temeljne glazbene izobrazbe u hrvatskim školama, pomoću koje bi se filtrirali nadareni, pa bi se u zborovima samo nadograđivalo, a ovako su bili prisiljeni tek „kultivirati glasovni materijal [...] koji je često u primitivnom stanju”⁹⁸

U sklopu izvještaja s toga koncerta izvjestitelj pod pseudonimom Pišta u uvodnom je dijelu napisao: „Osjetili smo i ove sezone s jedne strane upravo napadno izrazitu tendenciju, da se kod nas propagira njemačka reproduktivna umjetnost, kojom su nas valjda neki faktori u ovo doba vrijenja htjeli da zaplave. Ali i u hrvatskim umjetničkim dušama vrije, i nemoguće je, a da to ne izbija i na površinu. Imali smo ove sezone samo nekoliko koncerata, koji su nosili na sebi nacionalno obilježje hrvatsko, slavensko, i tu se vidjelo, kako se iskra budi, kako znade da bukne i plane. A to mnogo znači”⁹⁹

Deveti i posljednji dobrotvorni koncert u istraživanom razdoblju održan je 5. lipnja 1918. u velikoj dvorani Glazbenoga zavoda, a prihod je išao u korist siročadi iz Bosne, Hercegovine, Istre i Dalmacije. Koncert su odradili muški i mješoviti zbor izvođeci već izvođene skladbe, ali su unatoč ponavljanju kritičari pohvalili izvedbu, a publika je tražila da neke pjesme otpjevaju još jednom. Zborovima je u izvedbi pomagao kao solist Viktor Benković, a jedno jedino instrumentalno djelo izveo je „Hrvatski kvartet” u sastavu Svetislav Stančić¹⁰⁰ (glasovir), Miroslav Schlick¹⁰¹ (violina), Václav Huml¹⁰² (viola) i Juro Tkalčić (violončelo).¹⁰³

⁹⁸ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, Pišta, „Subotnji koncerat (12. svibnja 1917.)”, *Novine* od 14. 5. 1917.; „Koncerat ‘Lisinskoga’ i J. Kocijana”, *Narodne novine* od 15. 5. 1917.; E. Sch., „Koncerat ‘Lisinski’”, *Jutarnji list* od 15. 5. 1917.

⁹⁹ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, Pišta, „Subotnji koncerat (12. svibnja 1917.)”, *Novine* od 14. 5. 1917.

¹⁰⁰ Svetislav Stančić (Zagreb, 7. 7. 1895. – Zagreb, 7. 1. 1970.), pijanist, pedagog i skladatelj. Nakon školovanja u Zagrebu privatno je učio glasovir u Berlinu, a zatim studirao kompoziciju na Majstorskoj školi Akademije umjetnosti (1920. – 1922.). Bio je profesor na Muzičkoj akademiji u Zagrebu (1922. – 1965.), s pauzom tijekom Drugoga svjetskog rata. Odgojio je niz glazbenika, čija se visoka dostignuća često nazivaju „Zagrebačkom pijanističkom školom”. Iza njega je ostala nevelika skladateljska ostavština koja se odlikuje zanimljivošću ideja u tonskom i formalnom smislu. Nagradivan je brojnim nagradama i priznanjima (KOVACHEVIĆ, „Stančić, Svetislav”, 441).

¹⁰¹ Miroslav Schlick (Zagreb, 25. 3. 1898. – Prag, 9. 12. 1986.), violinist i skladatelj. Na Konzervatoriju Glazbenoga zavoda završio je violinu kod V. Humla te kompoziciju kod F. Lhotke i Franje Dugana. Usavršavao se u Pragu i Londonu. Bio je koncertni majstor Opere Zemaljskoga kazališta, predavao je u Engleskoj (1920. – 1931.), u Zagrebu (1941. – 1948.), a zatim je bio koncertni majstor Praške opere (do 1960.). Pisao je najviše za violinu, koristeći elemente narodnoga melosa („Šlik, Miroslav”, 528-529).

¹⁰² Václav Huml (Beroun, Češka, 18. 9. 1880. – Zagreb, 6. 1. 1953.), violinist i violinski pedagog. Završio je studij na Konzervatoriju u Pragu (1899.). Od 1903. bio je profesor u školi Glazbenoga zavoda, gdje je odgojio niz vrsnih violinista, solista, komornih i orkestralnih glazbenika te pedagoga. Njemu u čast nazvana je godišnja nagrada Glazbenoga zavoda za najbolje diplomante violine na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Zlatko Baloković bio je njegov učenik (KOVACHEVIĆ, „Huml, Václav”, 190).

¹⁰³ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, „Koncerat u korist siročadi iz Bosne, Istre i Dalmacije...”, *Hrvatska država* od 6. 6. 1918.; K-ć, „Dobrotvorni koncerat (Za spas siročadi

Posljednja trojica bila su stalni članovi budućega Zagrebačkoga kvarteta, za koji se kao formalna godina osnutka navodi 1919.,¹⁰⁴ ali čini se da je kvartet zajednički nastupao i prije. Zanimljivo je da jedan izvjestitelj „Hrvatski kvartet” stavlja uz bok „Lisinskoga” i kaže da su koncert odradile „naše dvije najvažnije reproduktivne glazbene institucije, kojima je cilj i zadatak, da upoznaju sa skladbom hrvatskih skladatelja i hrvatskog naroda kako naše ljude tako i umjetničke slojeve izvan domovine”.¹⁰⁵

Analiza programa

Analiza glazbenoga programa izvođenog na dobrotvornim koncertima „Lisinskoga” iznjedrila je niz očekivanih rezultata, ali i poneko iznenađenje (vidi tablicu 1). Među posve očekivanima jest to što je 40,57 % svega izvedenog potjecalo od hrvatskih autora. Taj bi postotak mogao biti i veći, ali nisam uspjela pronaći odakle je potjecala nekolicina autora navedenih prezimenom u programima, no oni su ipak manjina u odnosu na ukupan broj programskih stavki o kojima nije navedeno ništa osim naziva. Svi se oni nalaze u kategoriji nepoznatih i na njih otpada 9,72 % ukupnog izvedenog programa. Velika većina njih odnosi se na prigodni program za doček Nove godine 1916. sastavljen od pjesama, recitacija ili igrokaza s pjevanjem, pa bi ih se s posvemašnjom sigurnošću moglo svrstati među hrvatske (vidi Prilog 1).

U programu se nalazio veliki broj izvedbi hrvatskih narodnih pjesama, posebice 1915., koje je uglavnom obradio i priredio prof. Fran Lhotka, muzikolog rođen u Češkoj, ujedno i glazbeni voditelj HGK-a „Lisinski”. Bile su to tada omiljene pjesme *Majka Maru*, *Ja sam cura malena* i *Skuhala sam večericu*. Zanimljivo je da se na koncertima 1917. i 1918. sve više izvode zagorske i međimurske narodne pjesme, koje je uglavnom prikupio i priredio Vinko Žganec¹⁰⁶. Navest ću samo neke od njih: *Vu jesen bum se ženil*, *Zrasla mi je roža*, *Pod kopinom*, *Čuk sedi*, *Ftiček veli, da se ženil bode*. Tijekom 1915. izvedene su na dva koncerta bosanske pjesme, i to jednom dvije sevdalinke, a drugi put stoji samo „Popjevke”.

Bosne i Hercegovine, Istre i Dalmacije)”, *Narodne novine* od 6. 6. 1918.; G., „Dobrotvorni koncertat za spas siročadi iz Bosne, Hercegovine, Istre i Dalmacije...”, *Novosti* od 6. 6. 1918.

¹⁰⁴ MARTINČEVIĆ, *Zagrebački kvartet u povodu 75. obljetnice*, 8, 13, 19.

¹⁰⁵ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, K-ć, „Dobrotvorni koncertat (Za spas siročadi Bosne i Hercegovine, Istre i Dalmacije)”, *Narodne novine* od 6. 6. 1918.

¹⁰⁶ Vinko Žganec (Vratišinec, 22. 1. 1890. – Zagreb, 12. 12. 1976.), etnomuzikolog i melograf. Završio je studij prava i doktorirao 1919. na Sveučilištu u Zagrebu te je isprva radio u pravničkoj struci. Glazbu je učio privatno kod Franje Dugana st. i Vjekoslava Rosenberg-Ružića. Od 1945. bio je kustos Etnografskoga muzeja te znanstveni suradnik (1948. – 1964.) i ravnatelj Instituta za narodnu umjetnost. Narodne napjeve iz rodnoga Međimurja počeo je skupljati još kao srednjoškolac, a kao znanstvenik proširio je svoj melografski rad na Bačku, Baranju, Dalmaciju, Hrvatsko primorje, Hrvatsko zagorje, Istru, Podravinu, Pokuplje, Gradišće (Austrija) i Győr (Mađarska). Sakupio je više od 15 tisuća napjeva (KOVAČEVIĆ, „Žganec, Vinko”, 774).

Tablica 1. *Apsolutni broj i udio kompozicija prema zemlji podrijetla autora u ukupnom broju izvedenih djela na dobrotvornim koncertima HGK-a „Lisinski” (1915. – 1918.)*

ZEMLJA PODRIJETLA		Autori	
		APSOLUTNI BROJ	RELATIVNI UDIO (%)
AUSTRO-UGARSKA MONARHIJA	TROJEDNA KRALJEVINA	71	40,57
	AUSTRIJSKE ZEMLJE	10	5,72
	UGARSKA	4	2,29
	ČEŠKA	20	11,43
	SLOVENSKE ZEMLJE	14	8,00
	SLOVAČKE POKRAJINE ¹⁰⁶	3	1,71
CENTRALNE SILE	NJEMAČKA	15	8,57
	RUMUNJSKA	1	0,57
	POLJSKA ¹⁰⁷	3	1,71
ANTANTA	RUSIJA	3	1,71
	ENGLESKA	2	1,15
	FRANCUSKA	7	4,00
	ITALIJA	3	1,71
	SRBIJA	1	0,57
OSTALI	ŠVICARSKA	1	0,57
	NEPOZNATO	17	9,72
UKUPNO		175	100,00

Izvor: HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, sign. 16, Album I; HR-DAZG-799, sign. 13, Programi predstava.

Nakon djela hrvatskih autora, posve očekivano, prevladavaju autori iz drugih dijelova Austro-Ugarske Monarhije (29,15 %), a analiza po pokrajinama pokazuje da je naglasak bio na autorima iz pretežito slavenskih pokrajina, posebice iz Češke¹⁰⁹ (11,43 %) i Slovenskih zemalja¹¹⁰ (8,00 %). Zemlja podrijetla autora u većini slučajeva poklapa se s pripadnošću određenom nacionalnom korpusu prema poimanju suvremenih istraživača i unatoč svoj po-

¹⁰⁷ Slovačke pokrajine u istraživanom razdoblju uklopljene su u Ugarsko Kraljevstvo i nisu imale političku autonomiju. Krajem Prvoga svjetskog rata ujedinile su se s austrijskim povijesnim pokrajinama Moravskom i Češkom u Čehoslovačku.

¹⁰⁸ Poljska je u istraživanom razdoblju bila podijeljena između Njemačkoga i Ruskoga Carstva, a samostalna država ponovo postaje nakon Prvoga svjetskog rata.

¹⁰⁹ Češka je u istraživanom razdoblju pripadala austrijskom dijelu Monarhije i imala je određeni stupanj političke samostalnosti. Krajem Prvoga svjetskog rata ujedinila se sa Slovačkom i Moravskom u Čehoslovačku.

¹¹⁰ Slovenske zemlje u istraživanom razdoblju pripadaju austrijskom dijelu Monarhije i nisu imale političku autonomiju. Nakon Prvoga svjetskog rata s Trojednom Kraljevinom tvore Državu Slovenaca, Hrvata i Srba.

vijesnoj netočnosti proizašloj iz sloma Austro-Ugarske Monarhije, u kojoj su autori rođeni, nužna je za razumijevanje društvenih procesa unutar prostrane multinacionalne države. Ono što je malo manje očekivano jest to što je s 9,14 % udio izvođenja djela autora iz država Antante s kojima je Austro-Ugarska istovremeno izravno ili neizravno ratovala tek nešto manji od udjela (10,86 %) ostalih članica Centralnih sila (vidi tablicu 2).

Tablica 2. *Apsolutni broj i udio kompozicija izvedenih na dobrotvornim koncertima HGK-a „Lisinski” 1915., 1917. i 1918. prema zemlji podrijetla autora*

ZEMLJA PODRIJETLA		AUTORI - APSOLUTNI BROJ				UDIO (%)
		1915.	1917.	1918.	UKUPNO	
AUSTRO-UGARSKA MONARHIJA	TROJEDNA KRALJEVINA	46	10	15	71	58,20
	AUSTRIJSKE ZEMLJE	9	1		10	8,20
	UGARSKA	4			4	3,28
	ČEŠKA	12	7	1	20	16,39
	SLOVENSKE ZEMLJE	13		1	14	11,47
	SLOVAČKE POKRAJINE	3			3	2,46
	UKUPNO	87	18	17	122	100,00
CENTRALNE SILE	NJEMAČKA	12	3		15	78,95
	RUMUNJSKA	1			1	5,26
	POLJSKA		3		3	15,79
	UKUPNO	13	6	0	19	100,00
ANTANTA	RUSIJA		3		3	18,75
	ENGLESKA		2		2	12,50
	FRANCUSKA	3	4		7	43,75
	ITALIJA	1	2		3	18,75
	SRBIJA			1	1	6,25
	UKUPNO	4	11	1	16	100,00
OSTALI	ŠVICARSKA	1			1	5,56
	NEPOZNATO	17			17	94,44
	UKUPNO	18	0	0	18	100,00
AUSTRO-UGARSKA MONARHIJA		87	18	17	122	69,71
CENTRALNE SILE		13	6	0	19	10,86
ANTANTA		4	11	1	16	9,14
OSTALI		18	0	0	18	10,29
UKUPNO		122	35	18	175	100,00
RELATIVNI UDIO (%)		69,71	20,00	10,29	100,00	

Izvor: HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, sign. 16, Album I; HR-DAZG-799, sign. 13, Programi predstava.

Godine 1915. izvođeni su francuski i talijanski autori, a taj se trend nastavio i 1917., kada im se pridružuju engleski i ruski autori, potom i jedan srbijanski (vidi Prilog 1). Sličan trend izvođenja francuskih i engleskih autora uočen je u dramskome repertoaru Zemaljskoga kazališta i njihovo izvođenje nije izazvalo nikakve reakcije onovremenoga tiska, ni pozitivne ni negativne, iako ih se zbog odluke vlasti Austro-Ugarske Monarhije o svojevrsnom bojkotu autora iz tada protivničkih država moglo očekivati.¹¹¹ Reakcije te vrste izostale su i u glazbenim kritikama, iz čega bi se dalo zaključiti da je suvremenicima bilo posve normalno da se izvode takva djela. Bilo bi zanimljivo vidjeti kada je došlo do promjene u poimanju protivnika, odnosno kada je protivnik postao neprijatelj kojega treba poraziti svim raspoloživim sredstvima, uključujući i glazbu.

Programski zanimljiv koncert održan je 14. veljače 1917. jer na njemu uopće nisu izvođeni hrvatski autori, što ga čini jedinstvenim. Na tom koncertu prevladavaju autori iz Češke, što je posljedica gostovanja tada znamenitoga violončelista Františka Ondříčka. Pretpostavljam da bi on mogao biti razlog za formiranje ostatka programa, u kojem su ravnomjerno bili raspoređeni autori iz Francuske i Rusije uz dva danas prilično zaboravljena engleska autora (Granville Bantock¹¹² i Frederick Delius¹¹³). Njemačku su na tom koncertu predstavljala djela velikana klasične glazbe – Ludwiga van Beethovena¹¹⁴. Taj koncert čini se kao svojevrsan početak novoga glazbenog doba u Hrvatskoj

---

¹¹¹ GABELICA, „Dramski repertoar”, 114.

¹¹² Granville Bantock (London, 7. 8. 1868. – London, 16. 10. 1946.), engleski skladatelj. Zagovornik naprednih smjerova kasne viktorske glazbe. Skladao je, organizirao koncerte, dirigirao i pisao. Njegova je glazba općenito programska i često nadahnuta keltskim i istočnjačkim temama (ANDREIS, „Bantock, Granville”, 131).

¹¹³ Frederick Delius (Bradford, 29. 1. 1862. – Grez-sur-Loing, Francuska, 10. 6. 1934.), engleski skladatelj. Upisao se na Konzervatorij u Leipzigu, gdje se sprijateljio s Edvardom Griegom, koji je uz Wagnera najjače utjecao na njegovu glazbu (KOS, ANTIĆ, „Delius, Frederick”, 428-429).

¹¹⁴ Ludwig van Beethoven (Bonn, 17. 12. 1770. – Beč, 26. 3. 1827.), njemački skladatelj. Prvi veliki glazbeni stvaralac u povijesti europske glazbe koji se održao na tržištu kao slobodan umjetnik bez trajnoga zaposlenja. Skladao je mnogo i opus mu je raznolik što po vrsti djela, što po kvaliteti. Vrijednošću se posebno ističu simfonije (1800. – 1824.), glasovirske sonate, gudački kvarteti te instrumentalni dio opusa u cjelini (ANDREIS, „Beethoven, Ludwig van”, 158-164).

jer su na njemu izvedene skladbe Claudea Debussyja¹¹⁵, Richarda Straussa¹¹⁶ i Vincenta d'Indyja¹¹⁷.

Na posljednjem dobrotvornom koncertu o kojem je ovdje bilo riječi uglavnom su izvođene hrvatske narodne pjesme (83,33 %) i tek jedno djelo komorne glazbe, Dvořakov *Glasovirski kvartet u Es-duru* u izvedbi „Hrvatskoga kvarteta”. Međutim, ovom prilikom važnije je što je na tom koncertu izvedeno djelo jednoga srbijanskog autora. Bio je to *Kozar* Stevana Stojanovića Mokranjca,¹¹⁸ koji je inspiraciju za svoja glazbena djela crpio u srpskim narodnim pjesmama. Zanimljivo je napomenuti da u najiscrpnijem izvještaju s koncerta, objavljenom u službenim *Narodnim novinama*, nema ni slova o izvođenju te kompozicije.¹¹⁹

Zaključak

Hrvatski glazbeni klub „Lisinski” održao je tijekom Prvoga svjetskog rata devet koncerata dobrotvornoga karaktera, koji su prema ocjeni glazbenih kritičara proglašeni vrhunskim glazbenim doživljajem s pretpostavljenom jednako dobrom financijskom uspješnosti. Kako je objavljen samo jedan završni izvještaj, koji je ujedno vrlo loš, da ne kažem razočaravajući i u posvemašnjem neskladu s inicijalnim očekivanjima temeljenima na prisutnosti brojnih uglednih gostiju te večeri, teško je pretpostaviti koliko su koncerti bili uspješni i koliko su mogli podmiriti rastuće potrebe bez obzira na to o kojoj je svrsi riječ. Možda

¹¹⁵ Claude Debussy (St. Germain-en-Laye, Francuska, 22. 8. 1862. – Pariz, 25. 3. 1918.), francuski skladatelj. Bio je nadareni pijanist. Glasovir je studirao na Pariškom konzervatoriju, a zatim i kompoziciju. Putovao je kao pijanist u Italiju, Austriju, Rusiju, Njemačku, Englesku, Nizozemsku i Mađarsku. Skladao je vokalno-orkestralnu glazbu te solo pjesme na tekstove poznatih pjesnika (DANON, „Debussy, Claude-Achille”, 420-422).

¹¹⁶ Richard Strauss (München, 11. 6. 1864. – Garmisch-Partenkirchen, 8. 9. 1949.), njemački skladatelj i dirigent. Bio je dvorski i operni dirigent u Meiningenu, Weimaru, Münchenu, Berlinu (1898. – 1918.) i Beču. Međunarodni dirigentski uspjeh i skladateljska afirmacija simfonijskim pjesmama omogućili su mu da se posveti skladanju velikoga broja opera. Najpoznatija djela su *Don Juan* (1888.), *Smrt i preobraženje* (1889.), *Don Quixote* (1897.), *Salome* (1905.), *Elektra* (1909.) i *Kavalir s ružom* (1911.) (ANDREIS, „Strauss, Richard”, 469-471).

¹¹⁷ Vincent d'Indy (Pariz, 27. 3. 1851. – Pariz, 2. 12. 1931.), francuski skladatelj i pedagog. Po želji obitelji studirao je pravo, ali se ipak odlučio posvetiti glazbi. Studirao je na Konzervatoriju u Parizu, na kojem je poslije i predavao (ANTIĆ, „Indy, Vincent d'”, 206-208).

¹¹⁸ Stevan Stojanović Mokranjac (Negotin, Srbija, 9. 1. 1856. – Skopje, 28. 9. 1914.), srpski skladatelj, melograf i zborovođa. Usavršavao je harmoniju i kompoziciju na Konzervatoriju u Münchenu i Rimu, a diplomirao je na Konzervatoriju u Leipzigu (1887.). Djelovao je u Beogradu kao zborovođa pjevačkih društava, bio je utemeljitelj gudačkoga kvarteta, saveza pjevačkih društava i Srpske muzičke škole (1899.). Skladao je prve srpske umjetničke skladbe temeljene na folkloru (*Rukoveti*, 1883. – 1909.) i nešto crkvene glazbe nadahnute tradicionalnim crkvenim napjevima. Prikupio je više od 450 narodnih pjesama. Mokranjčev opus pripada nacionalnom stilu XIX. stoljeća realističkoga usmjerenja i smatra ga se prvim klasikom srpske umjetničke glazbe (ĐURIĆ-KLAJN, „Mokranjac, Stevan”, 600-601).

¹¹⁹ HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, Album I, K-ć, „Dobrotvorni koncert (Za spas siročadi Bosne i Hercegovine, Istre i Dalmacije)”, *Narodne novine* od 6. 6. 1918.

u tome leži barem dio odgovora o neobjavlivanju ostvarenih prihoda dobrotvornih koncerata, jer kolika god svota bila prikupljena, mogla se činiti prevelika ili premalena i u oba slučaja demotivirati građanstvo u novim novčanim davanjima. Kako bi privukli što više publike, organizatori koncerata pomno su birali glazbeni repertoar nastojeći pogoditi idealan omjer glazbene kvalitete i zabave, pritom se trudeći ne uvrijediti obitelji mobiliziranih i/ili poginulih vojnika. Zbog toga u programima dobrotvornih koncerata umalo jednoznačno prevladavaju skladbe hrvatskih autora ili hrvatske narodne pjesme uz primjetno postupno skretanje prema slavenskim autorima iz preostalih dijelova Austro-Ugarske Monarhije, a potom i izvan nje. Svih istraživanih godina izvođena su djela autora iz zemalja s kojima je Monarhija izravno ili neizravno ratovala. Godine 1915. bili su to autori iz Francuske i Italije, a zatim iz Engleske, Rusije i Srbije. U sačuvanom gradivu nije zabilježeno da se to smatralo neprimjerenim na bilo koji način, a tako je, čini se, bilo i u ostalim granama umjetnosti.

Izvori

HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”: Hrvatska, Državni arhiv u Zagrebu, fond 799, Hrvatsko pjevačko društvo „Lisinski”.

HR-HDA-78-PRZV: Hrvatska, Hrvatski državni arhiv, Zagreb, fond 78, Zemaljska vlada. Predsjedništvo.

Literatura

AJANOVIĆ-MALINAR, Ivona. „Kaiser, Dragutin (Karl)”. U: *Hrvatski biografski leksikon (on-line)*. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”. Pristup ostvaren 14. 5. 2018. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=9414>.

AJANOVIĆ-MALINAR, Ivona. „Kraus-Aranicki, Greta”. U: *Hrvatski biografski leksikon (on-line)*. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”. Pristup ostvaren 26. 7. 2018. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=10927>.

AJANOVIĆ-MALINAR, Ivona. „Krauth, Ernest”. U: *Hrvatski biografski leksikon (on-line)*. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”. Pristup ostvaren 14. 5. 2018. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=10946>.

AJANOVIĆ-MALINAR, Ivona. „Lhotka, Fran (František)”. U: *Hrvatski biografski leksikon (on-line)*. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”. Pristup ostvaren 14. 5. 2018. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=11774>.

ANDREIS, Josip. „Bantock, Granville”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 1 (A – Goz), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1971, 131.

ANDREIS, Josip. „Beethoven, Ludwig van”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 1 (A – Goz), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1971, 158-164.

ANDREIS, Josip. „Lisinski, Vatroslav”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 2 (Gr – Op), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1974, 463-465.

ANDREIS, Josip. „Strauss, Richard”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 3 (Op – Ž), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1977, 469-471.

ANDREIS, Josip. „Zajc, Ivan”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 3 (Op – Ž), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1977, 752-754.

ANTIĆ, Branka. „Indy, Vincent d’”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 2 (Gr – Op), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1974, 206-208.

ANTIĆ, Branka. „Tartini, Giuseppe”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 3 (Op – Ž), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1977, 550-551.

BARBIERI, Marija. „Ernesto Cammarota”. Portal Opera.hr, 2013. Pristup ostvaren 14. 5. 2018. <http://opera.hr/index.php?p=article&id=25>.

BARBIERI, Marija. „Irma Pollak”. Portal Opera.hr, 2015. Pristup ostvaren 14. 5. 2018. <http://opera.hr/index.php?p=article&id=49>.

BARBIERI, Marija. „Paula Trauttner-Križaj”. Portal Opera.hr, 2015. Pristup ostvaren 14. 5. 2018. <http://www.opera.hr/index.php?p=article&id=57>.

BARBIERI, Marija; PINTAR, Marijana. „Lesić, Tošo (Teodor)”. U: *Hrvatski biografski leksikon (on-line)*. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”. Pristup ostvaren 15. 5. 2018. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=11729>.

BEZIĆ, Nada. „Faller, Nikola”. U: *Hrvatski biografski leksikon (on-line)*. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”. Pristup ostvaren 14. 5. 2018. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=5823>.

CINDRIĆ, Pavao, gl. ur. *Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu 1894-1969* (enciklopedijsko izdanje). Zagreb: Naprijed; Hrvatsko narodno kazalište, 1969.

„Constantin Dimitrescu”. Wikipedia. Pristup ostvaren 17. 5. 2018. https://en.wikipedia.org/wiki/Constantin_Dimitrescu.

ČAVKA, Željka; Redakcija. „Grund, Arnošt”. U: *Hrvatski biografski leksikon (on-line)*. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”. Pristup ostvaren 15. 5. 2018. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=30>.

DANON, Oskar. „Debussy, Claude-Achille”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 1 (A – Goz), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1971, 420-422.

ĐURIĆ-KLAJN, Stana. „Mokranjac, Stevan (pravo prezime Stojanović)”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 2 (Gr – Op), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1974, 600-601.

GABELICA, Mislav. „Dramski repertoar Kraljevskog zemaljskog hrvatskog kazališta tijekom Prvoga svjetskog rata”. Časopis za suvremenu povijest 47 (2015), br. 1: 103-138.

GAGRO, Božidar. „Painting of ‘proljetni salon’ 1916-1928 = Slikarstvo ‘proljetnog salona’ 1916. – 1928.” *Život umjetnosti* 40 (2006), br. 78/79: 166-173.

„Goldmark, Karl”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 1 (A – Goz), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1971, 701.

GOLDSTEIN, Ivo; GOLDSTEIN, Slavko, ur. *Povijest grada Zagreba*, knj. 1: *Od prethistorije do 1918*. Zagreb: Novi Liber, 2012.

HAJEK, Emil. „Dvořák, Antonín”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 1 (A – Goz), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1971, 494-496.

HERMAN KAURIĆ, Vijoleta. „Koliko je društava djelovalo u Zagrebu za vrijeme Prvoga svjetskoga rata?”. *Historijski zbornik* 62 (2009), br. 2: 427-463.

HERMAN KAURIĆ, Vijoleta. *Za naše junake... Rad dobrotvornih humanitarnih društava u gradu Zagrebu 1914. – 1918*. Doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, 2007.

IVELJIĆ, Iskra. *Očevi i sinovi. Privredna elita Zagreba u drugoj polovici 19. stoljeća*. Zagreb: Leykam international, 2008.

JOANELLI, Branka. „Iz povijesti Društva. Osnutak i rad pjevačkog društva ‘Vatroslav Lisinski’ iz Zagreba do 1959.” Vokalni ansambl „Vatroslav Lisinski”. Pristup ostvaren 14. 5. 2018. http://www.vatroslav-lisinski.hr/?page_id=46.

JURIĆ, Mirjana. „Zagreb u Prvome svjetskom ratu: povijesne novine kao izvor za istraživanje socijalne povijesti”. *Libellarium* 2 (2009), br. 2: 121-144.

Jutarnji list (Zagreb), 1914-1918.

KATALINIĆ, Vjera. „Zajc, Ivan”. U: *Hrvatski biografski leksikon (on-line)*. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”. Pristup ostvaren 15. 5. 2018. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=11919>.

„Kocián, Jaroslav”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 2 (Gr – Op), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1974, 345.

KONFIC, Lucija. „Lucija Ožegović – život i karijera obilježeni ulogom majke”. *Cris* XIV (2012), br. 1: 45-62.

KOS, Koraljka. „Lisinski, Vatroslav”. U: *Hrvatski biografski leksikon (on-line)*. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”. Pristup ostvaren 14. 5. 2018. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=11854>.

KOS, Koraljka; ANTIĆ, Branka. „Deliuss, Frederick”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 1 (A – Goz), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1971, 428-429.

KOVAČEVIĆ, Krešimir. „Baranović, Krešimir”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 1 (A – Goz), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1971, 132.

KOVAČEVIĆ, Krešimir. „Cammarota, Ernesto”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 1 (A – Goz), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1971, 284.

KOVAČEVIĆ, Krešimir. „Faller, Nikola”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 1 (A – Goz), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1971, 550.

KOVAČEVIĆ, Krešimir. „Holubova, Lujza (Alojzija)”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 2 (Gr – Op), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1974, 153.

KOVAČEVIĆ, Krešimir. „Huml, Václav”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 2 (Gr – Op), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1974, 190.

KOVAČEVIĆ, Krešimir. „Kraus-Aranicki, Greta”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 2 (Gr – Op), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1974, 377.

KOVAČEVIĆ, Krešimir. „Krauth, Ernest”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 2 (Gr – Op), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1974, 377.

KOVAČEVIĆ, Krešimir. „Križaj, Paula (rođ. Trauttner)”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 2 (Gr – Op), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1974, 388.

KOVAČEVIĆ, Krešimir. „Lhotka, Fran”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 2 (Gr – Op), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1974, 450-451.

KOVAČEVIĆ, Krešimir. „Muhvić, Ivan”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 2 (Gr – Op), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1974, 626.

KOVAČEVIĆ, Krešimir. „Novak, Vilko”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 2 (Gr – Op), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1974, 697.

KOVAČEVIĆ, Krešimir. „Ožegović, Lucija”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 3 (Op – Ž), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1977, 20.

KOVAČEVIĆ, Krešimir. „Pollak, Irma”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 3 (Op – Ž), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1977, 103.

KOVAČEVIĆ, Krešimir. „Prejac, Đuro”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 3 (Op – Ž), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1977, 124.

KOVAČEVIĆ, Krešimir. „Stančić, Svetislav”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 3 (Op – Ž), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1977, 441.

KOVAČEVIĆ, Krešimir. „Strmac, Zvonimir”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 3 (Op – Ž), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1977, 477.

KOVAČEVIĆ, Krešimir. „Tkalčić, Juro”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 3 (Op – Ž), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1977, 581.

KOVAČEVIĆ, Krešimir. „Žganec, Vinko”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 3 (Op – Ž), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1977, 774.

KOVAČEVIĆ, Krešimir. „Žličar-Deželić, Micika”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 3 (Op – Ž), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1977, 775.

MARTINČEVIĆ, Jagoda, ur. *Zagrebački kvartet u povodu 75. obljetnice*. Zagreb: Koncertna direkcija; Muzički informativni centar, 1994.

MAZZONI DOBRONIC, Rajka. „Lujza Holubova. Harpist of Croatia”. *American Harp Journal* 21 (Summer 2007), No. 1. Pristup ostvaren 14. 5. 2018. <https://www.questia.com/magazine/1G1-200979869/lujza-holubova-harpist-of-croatia>.

MRDULJAŠ, Igor. „Badalić, Ivo”. U: *Hrvatski biografski leksikon (on-line)*. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”. Pristup ostvaren 14. 5. 2018. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=1030>.

MRDULJAŠ, Igor. „Bojničić, Stjepan”. U: *Hrvatski biografski leksikon (on-line)*. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”. Pristup ostvaren 15. 5. 2018. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=2300>.

Narodne novine (Zagreb), 1914-1918.

NJIRIĆ, Nikša. „Baranović, Krešimir”. U: *Hrvatski biografski leksikon (on-line)*. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”. Pristup ostvaren 14. 5. 2018. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=1270>.

„Ondriček, František”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 2 (Gr – Op), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1974, 724.

PREGER, Andreja. „Saint-Saëns, Charles Camille”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 3 (Op – Ž), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1977, 262-263.

PRELOG, Petar. „Prilog poznavanju geneze *Proljetnog salona*”. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 27 (2003): 255-263.

SABOTIĆ, Ines. *Stare zagrebačke kavane i krčme*. Zagreb: AGM, 2007.

„Stipetić, Franjo”. U: *Hrvatska enciklopedija (on-line)*. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”. Pristup ostvaren 14. 5. 2018. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=58123>.

„Stipetić, Franjo”. U: *Hrvatski leksikon*, sv. 2 (L – Ž), gl. ur. Antun Vujić. Zagreb: Naklada Leksikon d.o.o., 1997, 478.

„Šlik, Miroslav”. U: *Hrvatski leksikon*, sv. 2 (L – Ž), gl. ur. Antun Vujić. Zagreb: Naklada Leksikon d.o.o., 1997, 528-529.

ŠPRALJA, Izak. „Benković, Viktor”. U: *Hrvatski biografski leksikon (on-line)*. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”. Pristup ostvaren 14. 5. 2018. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=1744>.

TOMAŠEK, Andrija. „Lisinski, hrvatsko pjevačko društvo”. U: *Muzička enciklopedija*, sv. 2 (Gr – Op), gl. ur. Krešimir Kovačević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, ²1974, 463.

TUKSAR, Stanislav, ur. *Ivan Zajc (1832-1914). Glazbene migracije i kulturni transferi u Srednjoj Europi i šire u „dugom” 19. stoljeću = Ivan Zajc (1832-1914). Musical Migrations and Cultural Transfers in the „long” 19th Century in Central Europe and beyond*. Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo, 2016.

VUKOVIĆ, Radovan, ur. *Proljetni salon 1916. – 1928*. Katalog izložbe. Zagreb: Umjetnički paviljon u Zagrebu, 2007.

Prilog

Programi dobrotvornih koncerata Hrvatskoga glazbenoga kluba „Lisinski” (1915.–1918.)

Datum	Autor djela	Zemlja podrijetla	Naziv izvedbe	Pjevači	Glazbena pratnja
13. veljače 1915.	Vilko Novak	Hrvatska	„Hrvatskoj”	Muški zbor	
	Josip Hatze	Hrvatska	„San”	Paula Trautner-Kramer	prof. Dragutin (Karl) Kaiser (glasovir)
	Josip Hatze	Hrvatska	„Suza”	Paula Trautner-Kramer	prof. Dragutin (Karl) Kaiser (glasovir)
	Vjekoslav Rosenberg-Ružić	Hrvatska	„Njene oči”	Paula Trautner-Kramer	prof. Dragutin (Karl) Kaiser (glasovir)
	Ivan pl. Zajc	Hrvatska	„Domovini i ljubavi”	Paula Trautner-Kramer	prof. Dragutin (Karl) Kaiser (glasovir)
	Friedrich Hegar	Švicarska	„Junaci pustinjaci”	Muški zbor	
	Gabriel Fauré	Francuska	„Elegije”		prof. Hermann Gruss (glasovir) i Juro Tkalić (violončelo)
	David Popper	Češka	„Koncertna poloneza”		Juro Tkalić (violončelo)
	-	(Italija)	„Tarantella” (narodni ples)		Juro Tkalić (violončelo)
	Vatroslav Lisinski	Hrvatska	„Prejla”	Muški zbor	
	Vilko Novak	Hrvatska	„Gorski kraj”	Muški zbor i Ernesto vitez Cammarota (solo)	
	Antonín Dvořák	Češka	arija iz opere „Rusalka”	Irma Polak	prof. Dragutin (Karl) Kaiser (glasovir)
	Ivan pl. Zajc	Hrvatska	„Lilin pjev”	Irma Polak	prof. Dragutin (Karl) Kaiser (glasovir)
-	(Slovenija)	„Prišla bu spomlad” (narodna)	Irma Polak	prof. Dragutin (Karl) Kaiser (glasovir)	
Josef Suk	Češka	„Varadinski ban”	Muški zbor		
Fran Lhotka	Hrvatska	„Majka Maru” (narodna)	Muški zbor		

Datum	Autor djela	Zemlja podrijetla	Naziv izvedbe	Pjevači	Glazbena pratnja
13. veljače 1915.	Fran Lhotka	Hrvatska	»Ja sam cura malena« (narodna)	Muški zbor i dr. Viktor Benković (solo)	
	Fran Lhotka	Hrvatska	»Skuhala sam večericu« (narodna)	Muški zbor	
	-	-	»Kako ću ga dočekati«	Ljerka Trautner	
	Leo Fall	Austrija	duet iz opere »Dolar princessa«	Irma Polak i Zvonimir Strmac	
	Franz (Ferenc) Lehár	Austrija (Ugarska)	duet iz operete »Eva«	Irma Polak i Zvonimir Strmac	
	-	-	»Suvremeni coupleti«	Gjuro Prejac	
	Franz von Suppé	Hrvatska	»Ispovijed«	Gjuro Prejac	
	Karl Joseph Millöcker	Austrija	tercet iz operete »Začarani dvor«	Irma Polak, Zvonimir Strmac i Gjuro Prejac	
	-	-	Solo scena	Arnošt Grund	
	Engelbert Humperdinck	Njemačka	kostimirana parodija iz opere »Ivica i Marica«	Tošo Lesić i Stjepan pl. Bojničić	
5. kolovoza 1915.	Ivan pl. Zajc	Hrvatska	predigra operi »Primorka«		orkestar 25. domobranske pješačke pukovnije s kapelnikom Ivanom Muhvićem
	Karl Michael Ziehrer	Austrija	valcer (valčik) iz operete »Kazimir«		orkestar 25. domobranske pješačke pukovnije s kapelnikom Ivanom Muhvićem
	Karl (Károly) Goldmark	Austrija (Ugarska)	»Čobanče«	Muški zbor	

Datum	Autor djela	Zemlja podrijetla	Naziv izvedbe	Pjevači	Glazbena pratnja
5. kolovoza 1915.	Josef Suk	Češka	„Varadinski ban“	Muški zbor	
	Bedřich Smetana	Češka	ulomak iz opere „Dalibor“		orkestar 25. dom. pjes. pukovnije i kapelnik Ivan Muhvić
	Gjuro Eisenhuth	Hrvatska	„San“	Muški zbor i Tošo Lesić (solo)	
	Vilko Novak	Hrvatska	„Gorski kraj“	Muški zbor i Ernesto vitez Cammarota (solo)	
	Engelbert Humperdinck	Njemačka	pabirci iz opere „Ivica i Marica“		orkestar 25. dom. pjes. pukovnije i kapelnik Ivan Muhvić
	Milan Reizer	Hrvatska	„Gavota“		orkestar 25. dom. pjes. pukovnije i kapelnik Ivan Muhvić
	Milan Reizer	Hrvatska	„Valčik“ (valcer)		orkestar 25. dom. pjes. pukovnije i kapelnik Ivan Muhvić
	Antun Oršić	Hrvatska	„Sjećanje“ (solo za šumski rog)		orkestar 25. dom. pjes. pukovnije i kapelnik Ivan Muhvić
	Franjo Serafin Vilhar	Hrvatska	„Hrvatski ples br. 1“		orkestar 25. dom. pjes. pukovnije i kapelnik Ivan Muhvić
	Matej Hubad	Slovenija	„Lovska“ (narodna)	Muški zbor	
	Jüngst	Slovenija	„Pri luni“ (narodna)	Muški zbor	
	Ivan Ferjančič	Slovenija	„Sijaj, sijaj solnčece“	Muški zbor	
	Karl Joseph Millöcker	Austrija	odlomci iz opere „Đak prosjak“		orkestar 25. dom. pjes. pukovnije i kapelnik Ivan Muhvić
-		(Slovačka)	„Boleraz, boleraz“ (narodna)	Muški zbor	

Datum	Autor djela	Zemlja podrijetla	Naziv izvedbe	Pjevači	Glazbena pratnja
5. kolovoza 1915.	Fran Lhotka	Hrvatska	„Majka Maru“ (narodna)	Muški zbor	
	Fran Lhotka	Hrvatska	„Skuhala sam večericu“ (narodna)	Muški zbor	
	Ivan Muhvić	Hrvatska	„Tko pjeva, zlo ne misli!“ (karišik)		orkestar 25. dom. pješ. pukovnije i kapelnik Ivan Muhvić
1. rujna 1915.	Alojzij Remec	Slovenija	„Zagorski glasi“ (karišik)		orkestar 25. dom. pješ. pukovnije i kapelnik Ivan Muhvić
	-	-	„Koračnica“		orkestar 25. dom. pješ. pukovnije i kapelnik Ivan Muhvić
	Ivan pl. Zajc	Hrvatska	„Živila Hrvatska“	Muški zbor	
	Vatroslav Lisinski	Hrvatska	„Prejla“	Muški zbor	
	Vatroslav Lisinski	Hrvatska	„Tam gdje stoji“	Muški zbor	
	Jüngst	Slovenija	„Uzet ću te“ (narodna)	Muški zbor	
	Matej Hubad	Slovenija	„Ko b' sodov ne blo“ (narodna)	Muški zbor	
	Hugolin Sattner	Slovenija	„Pogled v nedolžno oko“	Muški zbor i Tošo Lesić (solo)	
	Anton Nedved	Slovenija	„Na straži“	Muški zbor i Tošo Lesić (solo)	
	Ivan pl. Zajc	Hrvatska	„Curica mala“	Muški zbor	
Vjekoslav Rosenberg-Ružić	Hrvatska	„San“	Muški zbor		
Vilko Novak	Hrvatska	„Hrvatskoj“	Muški zbor		

Datum	Autor djela	Zemlja podrijetla	Naziv izvedbe	Pjevači	Glazbena pratnja
9. listopada 1915.	Karl Goldmark	Ugarska	uvertira operi „Sakuntala”		osmoručno na dva glasovira: Silva pl. Kocsis, Zdenka pl. Zajc, Dolores Stöhr i Štefanija Deutsch
	Ludwig van Beethoven	Njemačka	„U hladnoj ruci”	Lucija barunica Ožegović	Nikola Faller (glasovir)
	Richard Strauss	Njemačka	„Miruj dušo moja”	Lucija barunica Ožegović	Nikola Faller (glasovir)
	Camille Saint-Saëns	Francuska	recitativ i arija iz opere „Samson i Dalila”	Lucija barunica Ožegović	Nikola Faller (glasovir)
	Bedřich Smetana	Češka	„Vltava” (Trnečekov aranžman za harfu)		Lujza Holubova (harfa)
	Richard Wagner	Njemačka	„Nagrada pjesma” iz opere „Majstori svirači”		Lujza Holubova (harfa)
	Antun Dobronić	Hrvatska	„Kumovima ciganima”	Uži muški zbor	
	Antun Dobronić	Hrvatska	„Garavaša” (narodna)	Uži muški zbor	
	Fran Lhotka	Hrvatska	„Majka Maru” (narodna)	Uži muški zbor	
	Fran Lhotka	Hrvatska	„Ja sam cura malena” (narodna)	Uži muški zbor	
	Max Bruch	Njemačka	„Kol Nidrei”		prof. Hermann Gruss (glasovir) i Juro Tkalčić (violončelo)
	David Popper	Češka	„Vito” iz „Španjolskih plesova”		prof. Hermann Gruss (glasovir) i Juro Tkalčić (violončelo)
	Constantin Dimitrescu	Rumunjska	„Bercense”		prof. Hermann Gruss (glasovir) i Juro Tkalčić (violončelo)

Datum	Autor djela	Zemlja podrijetla	Naziv izvedbe	Pjevači	Glazbena pratnja
9. listopada 1915.	Bogomir Kačerovsky	Hrvatska	„Dvije sevdalinke”	Lucija barunica Ožegović	Nikola Faller (glasovir)
	Richard Wagner	Njemačka	„Sanci”, studija k operi „Tristan i Izolda”	Lucija barunica Ožegović	Nikola Faller (glasovir)
	Richard Strauss	Njemačka	„Namjena”	Lucija barunica Ožegović	Nikola Faller (glasovir)
	Vatroslav Lisinski	Hrvatska	„Tam gdje stoji”	Muški zbor i Ernesto vitez Cammarota (solo)	
	Jan Nepomuk Hummel	Slovačka	„Brodar”	Muški zbor i Ernesto vitez Cammarota (solo)	
16. listopada 1915.	Antonín Dvořák	Češka	„Slavenski ples br. 6”		osmoručno na dva glasovira: Silva pl. Kocsis, Zdenka pl. Zajc, Dolores Stöhr i Štefanija Deutsch
	Karel Komzák II.	Češka	„Carska koračnica”		orkestar c. i kr. 53. pješ. pukovnije i kapelnik Karlo Schmid
	Eduard Kremser	Austrija	valcer (valčik) „Stari Beč”		orkestar c. i kr. 53. pješ. pukovnije i kapelnik Karlo Schmid
	Vjekoslav Rosenberg-Ružić	Hrvatska	„Svečana ouvertura”		orkestar c. i kr. 53. pješ. pukovnije i kapelnik Karlo Schmid
	Joseph Foerster	Češka	„Velké širé, rodné lány”	Muški zbor	
	Ivan Muhvić	Hrvatska	„Mir”	Muški zbor	
	Bedřich Smetana	Češka	velika fantazija iz opere „Dalibor”		orkestar c. i kr. 53. pješ. pukovnije i kapelnik Karlo Schmid
	Camille Saint-Saëns	Francuska	„Zimska podoknica”	Muški zbor	

Datum	Autor djela	Zemlja podrijetla	Naziv izvedbe	Pjevači	Glazbena pratnja
16. listopada 1915.	Strobl	-	„Koncertna pieca za cello solo”		orkestar c. i kr. 53. pješ. pukovnije i kapelnik Karlo Schmid te L. Fritz (violončelo)
	-	(Slovačka)	„Boleraz, boleraz” (narodna)	Muški zbor	
	Antun Dobronić	Hrvatska	„Garavuš” (narodna)	Muški zbor	
	Matej Hubad	Slovenija	„Ko b' sodov ne blo” (narodna)	Muški zbor	
	Richard Wagner	Njemačka	fantazija iz opere „Lohengrin”		orkestar c. i kr. 53. pješ. pukovnije i kapelnik Karlo Schmid
	Karl Goldmark	Ugarska	„Čobanče”	Muški zbor	
	Vilko Novak	Hrvatska	„Sanak spava”	Muški zbor	
	Bogomir Kačerovsky	Hrvatska	„Bosanske popjevke”		orkestar c. i kr. 53. pješ. pukovnije i kapelnik Karlo Schmid
	Vatroslav Lisinski	Hrvatska	„Prejla”	Muški zbor	
	Josef Suk	Češka	„Varadinski ban”	Muški zbor	
	Emmerich Kálmán	Ugarska	valcer (valčik) iz pjevoigre „Dadoh zlato za željezo”		orkestar c. i kr. 53. pješ. pukovnije i kapelnik Karlo Schmid
	Karl Michael Ziehrer	Austrija	„Poturi koračnica”		orkestar c. i kr. 53. pješ. pukovnije i kapelnik Karlo Schmid
	Ivan Ferjančić	Slovenija	„Sijaj, sijaj solnčece”	Muški zbor i Tošo Lesić (solo)	
	Vilko Novak	Hrvatska	„Gorski kraj”	Muški zbor i Ernesto vitez Cammarota (solo)	
	Vilko Novak	Hrvatska	„Hrvatskoj”	Muški zbor i Ernesto vitez Cammarota (solo)	

Datum	Autor djela	Zemlja podrijetla	Naziv izvedbe	Pjevači	Glazbena pratnja
31. prosinca 1915.	Carl Teike	Njemačka	„Svijet pod oružjem” (koračnica)		orkestar c. i kr. 53. pješ. pukovnije i kapelnik Karlo Schmid
	Johann Strauss	Austrija	„Moj život je ljubav i veselje” (valcer)		orkestar c. i kr. 53. pješ. pukovnije i kapelnik Karlo Schmid
	Ivan pl. Zajc	Hrvatska	uvertira iz opere „Momci na brod”		orkestar c. i kr. 53. pješ. pukovnije i kapelnik Karlo Schmid
	Ivan pl. Zajc	Hrvatska	„Guričica mala”	Muški zbor	
	Ivan Ferjančić	Slovenija	„Sijaj, sijaj solnčece”	Muški zbor	
	Matej Hubad	Slovenija	„Lovska”	Muški zbor	
	E. Hildach	-	„Čar proljeća”	Greta Kraus	
	-	-	„Pričuvnikova majka”	Greta Kraus	
	-	-	„Naša djeca”	Vera Polak i Ljerkica Trautner	
	-	-	„Pjesme”	Irma Polak i Micika Žličar	
	-	-	„Mi žene upravljamo svijetom”	Irma Polak i Micika Žličar	
	Eugen d' Albert	Njemačka	velika fantazija iz opere „U dolini”		orkestar c. i kr. 53. pješ. pukovnije i kapelnik Karlo Schmid
	August Šenoa	Hrvatska	„Kugina kuća” (recital)	Franjo Stipetić	
	-	-	„Savremeni kupleti”	Gjuro Prejac	
	-	-	„Kupleti”	Stjepan pl. Bojničić	
-	-	„Solo prizor” (recital)	Arnošt Grund		
Carl Teike	Njemačka	„Svijet pod oružjem” (koračnica)		orkestar c. i kr. 53. pješ. pukovnije i kapelnik Karlo Schmid	

Datum	Autor djela	Zemlja podrijetla	Naziv izvedbe	Pjevači	Glazbena pratnja
31. prosinca 1915.	Vollstedt	-	velika fantazija „U šumi” (karišik)		orkestar c. i kr. 53. pješ. pukovnije i kapelnik Karlo Schmid
	Engelbert Humperdinck	Njemačka	uvod k II. činu opere „Kraljevska djeca”		orkestar c. i kr. 53. pješ. pukovnije i kapelnik Karlo Schmid
	-	-	„Čitanje kod kućne čuvarice” (šala s pjevanjem)	Arnošt Grund, Tošo Lesić i Franjo Stipetić	
	-	-	„Novo ljeto” (kuplet)	Irma Polak	
	Vatroslav Lisinski	Hrvatska	„Jeka ilirskih napjeva” (karišik)		orkestar c. i kr. 53. pješ. pukovnije i kapelnik Karlo Schmid
	Řaha	-	„Silvestarska noć” (karišik)		orkestar c. i kr. 53. pješ. pukovnije i kapelnik Karlo Schmid
	Granville Bantock	Engleska	„Taj uzdah iz srca mog...”	Muški, ženski i mješoviti zbor	
	Frederick Delius	Engleska	„Proljjetna pjesma”	Mješoviti zbor	
	Vítězslav Novák	Češka	„Žito moje lijepo zrije”	Dva muška zbora	
	Vítězslav Novák	Češka	„Jao, cigan uzdisao” (moravska narodna)	Dva muška zbora	
14. veljače 1917.	Giuseppe Tartini	Italija (Istra)	„Sonata c-mol”		František Ondříček (violina) i prof. Ernest Krauth (glasovir)
	Claude Debussy	Francuska	„O dobru li je stvorio Bog”	Mješoviti zbor	
	Claude Debussy	Francuska	„Tamburin”	Mješoviti zbor i Draga Štern (solo)	
	Claude Debussy	Francuska	„Oj zimo, baš si zla”	Mješoviti zbor	

Datum	Autor djela	Zemlja podrijetla	Naziv izvedbe	Pjevači	Glazbena pratnja
31. prosinca 1915.	Ludwig van Beethoven	Njemačka	„Smrt”	Draga Štern	prof. Ernest Krauth (glasovir)
	Richard Strauss	Njemačka	„Cecilija”	Draga Štern	prof. Ernest Krauth (glasovir)
	Paolo Tosti	Italija	„Ave Maria”	Draga Štern	prof. Ernest Krauth (glasovir)
	Josef Suk	Češka	„Dumka” (prerada F. Ondříček)		František Ondříček (violina) i prof. Ernest Krauth (glasovir)
	Henryk Wieniawski	Poljska	„Rondo scerzoso”		František Ondříček (violina) i prof. Ernest Krauth (glasovir)
	Sergej Vasiljevič Rachmanjinov	Rusija	„Noćca”	Ženski zborovi	prof. Ernest Krauth (glasovir)
	Sergej Vasiljevič Rachmanjinov	Rusija	„Vali pozaspali”	Ženski zborovi	prof. Ernest Krauth (glasovir)
	Sergej Vasiljevič Rachmanjinov	Rusija	„Slavjan”	Ženski zborovi	prof. Ernest Krauth (glasovir)
	Vincent d' Indy	Francuska	„Umjeća i narod”	Muški zbor	
	František Ondříček	Češka	„Češka rapsodija” (op. 21)		František Ondříček (violina) i prof. Ernest Krauth (glasovir)
	Robert Schumann	Njemačka	„Abendlied”		František Ondříček (violina) i prof. Ernest Krauth (glasovir)
	Bedřich Smetana	Češka	„Skočna” iz „Prodane nevjeste” (prerada F. Ondříček)		František Ondříček (violina) i prof. Ernest Krauth (glasovir)

Datum	Autor djela	Zemlja podrijetla	Naziv izvedbe	Pjevači	Glazbena pratnja
12. svibnja. 1917.	Andrija Zagorac	Hrvatska	„Lipa Mare”	Ernesto vitez Cammarota i Tošo Lasić uz mješoviti zbor	Jaroslav Kocian (violina) i Celd Rypl
	Wolfgang Amadeus Mozart	Austrija	„Koncert D-dur”		
	Andrija Zagorac	Hrvatska	„Po livadi” (narodna)	Mješoviti zbor	
	Andrija Zagorac	Hrvatska	„Ruža cvati” (narodna)	Mješoviti zbor	
	Andrija Zagorac	Hrvatska	„Pretnja” (narodna)	Mješoviti zbor	
	Karl Goldmark	Ugarska	„Koncert a-mol”		Jaroslav Kocian (violina) i Celd Rypl
	Vinko Žganec	Hrvatska	„Vu jesen bum se ženil” (medimurska)	Mješoviti zbor	
	Vinko Žganec	Hrvatska	„Kiša pada” (medimurska)	Mješoviti zbor	
	Vinko Žganec	Hrvatska	„Zrasla mi je ruža” (medimurska)	Mješoviti zbor	
	Vinko Žganec	Hrvatska	„Pod kopinom” (medimurska)	Mješoviti zbor	
	Vinko Žganec	Hrvatska	„O Jelo” (medimurska)	Mješoviti zbor	
	Vinko Žganec	Hrvatska	„Lehku noć” (medimurska)	Mješoviti zbor	
	Jaroslav Kocián	Češka	„Jarni hymnus”		Jaroslav Kocian (violina) i Celd Rypl
	Antonín Dvořák	Češka	„Slovenski ples e-mol” (prerada Fritz Kreisler)		Jaroslav Kocian (violina) i Celd Rypl
Frédéric Chopin	Poljska	„Notturmo” (prerada Wilhelmy)		Jaroslav Kocian (violina) i Celd Rypl	
Henryk Wieniawski	Poljska	„II. Poloneza A-dur”		Jaroslav Kocian (violina) i Celd Rypl	

Datum	Autor djela	Zemlja podrijetla	Naziv izvedbe	Pjevači	Glazbena pratnja
5. lipnja 1918.	Antun Dobronić	Hrvatska	„Nišna se zvezda”	Muški zbor	
	Antun Dobronić	Hrvatska	„Ljubiti ću te dva dana”	Muški zbor	
	Antun Dobronić	Hrvatska	„Jadnik”	Muški zbor	
	Antun Dobronić	Hrvatska	„Jadovanka”	Muški zbor	
	Antun Dobronić	Hrvatska	„Garavuš” (narodna)	Muški zbor	
	Stevan Stojanović Mokranjac	Srbija	„Kozar”	Muški zbor	
	Anton Lajovic	Slovenija	„Napitnica”	Muški zbor	
	Antonín Dvořák	Češka	„Glasovirski kvartet Es- dur” (op. 87)		Miroslav Schlick, Vaclav Huml, Gjuro Tkalčić i Svetislav Stanić
	Fran Lhotka	Hrvatska	„Što nam radi onaj dido stari?”	Muški zbor i dr. Viktor Benković (solo)	
	Fran Lhotka	Hrvatska	„Svi cigani sveca slave”	Muški zbor	
	Fran Lhotka	Hrvatska	„Ima l' igdje išta bolje”	Muški zbor	
	Fran Lhotka	Hrvatska	„Al' su l' jepe karlovačke seke”	Muški zbor	
	Vinko Žganec	Hrvatska	„V jutro sam se rano stano”	Mješoviti zbor	
	Vinko Žganec	Hrvatska	„Čuk sedi”	Mješoviti zbor	
Vinko Žganec	Hrvatska	„Pod narandžom”	Mješoviti zbor		
Vinko Žganec	Hrvatska	„Sejaj, sejaj bosiljak”	Mješoviti zbor		
Vinko Žganec	Hrvatska	„Ftiček veli, da se ženil bode...”	Mješoviti zbor		
Vinko Žganec	Hrvatska	„Dorica pleše”	Mješoviti zbor		

Izvor: HR-DAZG-799, HPD „Lisinski”, sign. 16, Album I; HR-DAZG-799, sign. 13, Programi predstava.

SUMMARY

The Charity Concerts of the Croatian Music Club “Lisinski” – a Music Repertoire as a Reflection of a Change of Political Opinion

This paper analyses nine charity concerts held by the Croatian Music Club “Lisinski” during World War I, with particular attention being given to the musical component of the concerts. Since the concerts were supposed to cater to as broad a public as possible, the programme was arranged very carefully and above all deliberately because the organisers hoped to recover the costs through donations. This makes them an excellent source for studying social history and the changes caused by World War I. Concerts were arranged in 1915, 1917, and 1918, while the performed works included pro-Monarchy compositions written early during the war, works by composers from the Slavic lands within the Austro-Hungarian Monarchy, and even works by Serbian authors performed in 1918. Works by Croatian authors were, naturally, always present and included musical classics and contemporaneous young composers.

Key words: World War I; charity; Croatian Music Club “Lisinski”; concerts